

Адыгэ

1923-рэ илъэсым
гъэтхалэм
кыщегъэжыгъэу
кыдэклы

№ 181 (22870)

2023-рэ илъэс

ШЭМБЭТ

ЮНЫГЪОМ и 30

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

6 +

тисайт

WWW.ADYGVOICE.RU

тихытыу нэклиубгъохэр

Мажь

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Шэжь мэфакIэ мэфэпчъым кыыхэуцуагъ

Непэ кыщыублагъэу Урысыем ишлэжь мафэхэм джыри зы къахэ-хъуагъ — Донецкэ ыкли Луганскэ Народнэ республикэхэр, Запорожскэ ыкли Херсонскэ хэхухэр Урысыем кызысхэхъажыгъэхэ мафэу Юныгъом и 30-р гъэнэфэгъэным фэгъэхъыгъэ хэбзэгъэуцугъэр УФ-м и Къэралыгъо Думэ зичэзыу зэхэсыгъоу Юныгъом и 19-м илагъэм шаштагъ.

Ащ и Тхьаматэу Вячеслав Володиным кызыэриуагъэмкIэ, хэбзэгъэуцугъэм кIэщакIо фэхъугъэр ыкли тегушылэнхэу кыхэхэылъхъагъэр УФ-м и Президентэу Владимир Путиныр ары.

— Мы шьолъырхэм ащыпсэхэрэр илъэс пчъагъэ хъугъэшъ яныдэлъ-фыбзэкIэ гушылэнхэу фитыныгъэ ялэным, ятарихъ, ядин, якультурэ кызызтегъэнэжыгъэнхэм фэбанэх. Мафэу ахэр ядэжь кызысхэхъажыгъэхэр лъэпкъым ишлэжь егъашIэм хэтынэу шыгъэнэфэгъэныр игъо дэд, — кыкIигъэтхыгъ Думэм и Тхьаматэ.

2022-рэ илъэсым и Юныгъо мазэ и 30-р мы шьолъыриплIыр Урысые Федерацием исубъектхэм захигъэхъэгъэ мафэу тарихыым кызыэрэхэнэжыштыр, ахэм цыфэу ащыпсэхэрэм яфитыныгъэхэр, яшъхъафитныгъэ агъэфедэнхэм, яполитическэ статус зыпари кыхэхемыгушылэу ежъхэм агъэнэфэн амал ялэным, экономическэ, социальнэ ыкли культурнэ хэхъоныгъэхэр ашIынхэм зэрафэбэнагъэхэм ар кызыэрэкIакуагъэр хэбзэгъэуцугъэм ипроект кысхэхэгъэщыгъ.

Непэ шлэжь мэфакIэм фэгъэхъыгъэ юфтхъэбзэ зэфэшъхъафхэр Адыгеим шыкIоштых. Къэлэ шъхъалэр тштэмэ, творческэ купхэм концертхэр кышъа-тыштых, сурэтышIхэм ялофшлагъэхэу Урысыем изыкIыныгъэ фэгъэхъыгъэхэр къагъэлъэгъоштых, спорт зэнэкьокъухэри зэхэщэштых. Юфтхъэбзэ анахъ шъхъа-лэхэм ащыщ хъушт «Шьолъыр 89-рэ» зыфилоу Мээдахэ екIурэ дэкIоляплэм шыкIоштыр — пчъагъэу 89-р къагъэлъагъоу волонтерхэр ащ кысхэхэхэуцоштых. Юфтхъабзэр мафэм сыхъатыр 4-м рагъэкIокIышт.

Зэгъусэхэу хагъэунэфыкIы

Абхъаз Республикэр шъхъафит зашIыжыгъэр илъэс 30 зэрэхъурэр непэ ащ шыхагъэунэфыкIы. МэфэкIыр ткъош республикэм дагошынэу еблэгъагъэх Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу КъумпIыл Муратрэ Урысыем и Лышъхъэу, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэ игуадзэу Цэй Эдуардрэ.

— *Тиреспубликэхэм мы мафэр здырямэфэки, — кыIуагъ Адыгеим и Лышъхъэ, — ыкли непэ ткъошхэм тигуанэу ар адэтIэты. Илъэс 30-кIэ узэкIэIэбэжымэ Абхъазыр шъхъафит хэхъоныгъэм игъогу техъагъ. Ар осэшхокIэ кыдихыгъ, ау абхъаз лъэпкъым инытагъэрэ изэкъотныгъэрэ яшIуагъэкIэ ичIыгу гупсэ кырыкIоштыр зыми емыхыгъэу бухэсын фитыныгъэр кызылэки-гъэхъагъ. Джа лъэхъаным*

Адыгеир икъошхэм акъоуцагъ. Тиреспубликэ икIыхи ежъ яшIоигъоныгъэкIэ нэбгыри 180-рэ абхъазхэм акъоуцонхэу кIогъагъэх. Мы илъэс пчъагъэхэм тиреспубликэхэр зэгъусэхэу тилIыхъужьхэм яшIэжъ агъэлъапIэ.

Непэ Абхъазым хэхъоныгъэхэр илэхэу, Урысыем ишъолъырхэу зыдэлэжъэхэрэм япчъагъэ нахыбэ ышIызэ ыпэкIэ зэрэпыкIуатэрэр Адыгеим и Лышъхъэ кыыхигъэщыгъ. Тапэки зэрэздэлэ-жъэштхэм зычытегушылэгъэхэ зэлукIэу Абхъазым и Президентэу Аслан Бжания, Адыгеим ыкли Къэбэртэе-Бэлькъарым я Лышъхъэхэу КъумпIыл Муратрэ КIокIо Казбекрэ, Къэрэщэе-

Щэрджэсым и Парламент и Тхьаматэу Александр Ивановыр зыхэлэжъагъэхэр зэхашагъ.

— *Сицыхъэ телъ зэкъошныгъэмрэ зэгурьIоныгъэмрэ тлъапсэхэу, ащкIэ тыщысэтехынIэу Урысыемрэ Абхъазымрэ ащыпсэхэрэм яфедэхэр кыдэтлгъытэхэзэ, тапэки тызэрэздэлэжъэщытым, — кысхэхыгъэ игушылэу КъумпIыл Мурат.*

Абхъаз Республикэм имэфэки зэрэ-кIуагъэм ыкли Адыгеим и Лышъхъэ ащ зэрэхэлэжъагъэм афэгъэхыгъэ къэбар игъэкIотыгъэ тикъыкIэлъыкIорэ кыдэкIыгъо итышт.

Зигъо Иофгыгъохэм атегушылагъэх

Адыгеим и Лышхъэу Къумпыл Мурат пшэрыль кызэрэфишыгъэм тетэу республикэм иминистрэхэм я Кабинет и Тхьаматэу Клэрэцэ Анзаур Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет изэхэсыгъо зэришагъ. Зэдиштэу къуаджэхэм хэхьоныгъэ зэрашыцт программэр зэрагъэцаклэрэм мыщ цытегушылагъэх.

Программэм игъэцэкӀэн

АР-м мэкъу-мэщымкӀэ иминистрэу Къуанэ Анзаур зэхэсыгъом кызэрэщы-хигъэщыгъэмкӀэ, мы программэм игъэ-цэкӀэн республикэр зыхэлажъэрэм кышхыгъэжъагъэу псэолыи 141-рэ Адыгеим шагъэпсыгъ. 2023-рэ илъэсымкӀэ кӀэралыгъо программэм ипхырышын пӀае мылькыу къэкӀолӀэ пстӀуми къахэкы-гъэ сомэ миллиард 1,232-мкӀэ псэолӀэ 28-рэ агъэпсы, агъэцэкӀэжыи, нахь зэты-рагъэпсыхъэ.

Мы илъэсым иапэрэ клӀэпэныкыо сомэ миллиард 0,87-р е процент 70,6-р кызыфагъэфедагъ. Гъогу километри 3,98-рэ агъэкӀэжыгъ, общественнэ чыплӀи 3 зэтырагъэпсыхъагъ, къоджэдэсхэм псэукӀэ амалэу ялэр нахьышлу зышыхьт сертификати 2 аратыгъ. 2023-рэ илъэсыр имыкыизэ культурэм и Унэ, клӀэлэцыкыу ыгыплӀи 2, газрыкӀолӀэ километри 4,8-рэ, котельни 2 ашынуу, псырыкӀолӀэ километрэ 22,9-рэ, гъогу километри 7,95-рэ агъэкӀэжынуу, сквер зэтыра-гъэпсыхъанэу, мэкъу-мэщым гъомылап-хъэхэр кышхызыхьыжъэрэм специа-листхэм яегъэджен мылькыу пӀауагъэхъа-гъэр афигъэкъужыгъэнымкӀэ ахъцэ лӀэпылӀэгу аратынуу рахъухъэ. Ащ нэмы-клӀэу гурыт еджӀлӀмрэ спорт комплекси-тӀумрэ яшыни 2023-рэ илъэсым рагъэ-жъагъ, 2024-рэ илъэсым ахэр аухынхъу цыт.

АР-м мэкъу-мэщымкӀэ иминистрэ тапӀкӀэ программэм хэлэжъэнхэм пӀае муниципалитетхэм аналэ зытырагъэтын фӀэ лӀэныкыо зауламэ алылӀэсыгъ. Ахэр зыфӀэгъэхъыгъэхэр цыфхэм псэукӀэ амалэу ялэр нахьышлу шыгъэнымкӀэ лӀэлу тхылхэр нахь псынклӀэу алӀэлагъэ-хъан, яшхыпкыу документацием Иоф дашлэн, программэм хэлэжъэ зышлои-гъохэм лӀэлу тхылхэр арахыплэн зэр-фаер ары.

АР-м иминистрэхэм я Кабинет и Тхьаматэу Клэрэцэ Анзаур псэуалӀэхэм

яшынкӀэ графикым дэмыхынхэм пӀае ишыкӀэгъэ амалхэр зэрахъанхъу, ипӀа-лӀэм кыпӀэу псэуалӀэхэм яшын аухы-нуу, проектър агъэцаклэ зыхъукӀэ шыкӀа-гъэхэр шымылӀэнхэм уплӀэкӀокӀо кӀулы-кӀухэм аналэ тырагъэтынэу пшэрыль афишыгъ. Муниципалитетхэми кӀулыкыу гъэнэфагъэхэми афагъэпытагъ игъом учреждениехэр кызызлуахынхэм пӀае псэолӀэшын ИофшлӀэнхэр нахь псынклӀэу агъэцэкӀэнхъу, яшыкӀэгъэ кадрэхэр агъэхъазырынхъу.

Газыр алӀкӀэгъэхъэгъэныр

Адыгеим и Лышхъэу Къумпыл Мурат социальнэ газификацием ипрограммэ пхырышхыгъэным ренэу ыналэ тырегъэты. Партией «Единэ Россией» клӀэцакӀо зыфӀэхъугъэ Иофшхъабзэу мэхъанэшхо зилэм Урысыем и Президентэу Владимир Путиным кыдыригъэштэгъагъ.

ПшӀэдэжыкыу ыхъырымкӀэ гъунӀпкыэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Газпром межрегионгаз Майкоп» зыфилорэм игенеральнэ пащэу ЕкьутӀкӀ Аслъан кылотатгъ республикэм гъэстыныпхъэ шхъуантлэр алӀкӀэгъэхъэгъэнымкӀэ Иофэу щашлӀэрэм фӀэгъэхъыгъэу. Гуцылэм пӀае, «Газпромом» иинвестиционнэ программэ 2023-рэ илъэсым Иофшхъабзэу зауламэ япхырышын сомэ миллиардрэ миллион 670-рэ алӀэуагъэхъанэу кыдылӀытэ. А Иофшхъабзэхэм ахэхъэх: псӀуплӀэхэм азыфагу илышцт газрыкӀолӀэ 16-у километри 124,1-рэ фӀэдиз зиклыхъэ-гъэштхэр, километрэ 15 фӀэдиз хъурэ газрыкӀолӀэ 12-у псӀуплӀэхэм ачагъэп-сыштхэр, зэтырагъэпсыхъажышт газрыкӀолӀи 4-у планым кыдылӀытэхэрэр, ащ нэмыкӀэу етлани газрыкӀолӀи 3 зэтырагъэпсыхъажышт.

Газыр икьоу алӀкӀэгъэхъэгъэнымкӀэ хъушхъафыкыгъэ пшӀэрылхэр зэшло-хыгъэнхъэ фае. Программэм игъэцэкӀэн пӀухъанэу инвестициехъу сомэ миллиард 1,460-рэ агъэнэфагъ. Мы лӀэхъаным

псӀуплӀи 182-мэ яхӀплэ 6935-мэ газрыкыу-плӀэр яцӀлӀэгъэн фае. Ащ шыщэу 2023-рэ илъэсым ыкӀэм нэс зӀзӀэгъыныгъэ 5815-рэ агъэцэкӀэн фае. ХӀплэ 5429-мэ ягъунапкыэхэм анэсэу газрыкыуапӀэхэр ашыгъэх, хӀплэ 1824-мэ газыр арацӀлӀэ-гъах. Ащ нэмыкӀэу социальнэ псӀолыи 10-мэ газыр джыри алӀкӀэгъэхъан фае.

ЕкьутӀкӀ Аслъан кызызырагъэхъэмкӀэ, мы илъэсыр кызызыхъагъэм егъэпшагъэмэ, газыр алӀкӀэгъэхъэгъэным фытегъэпсы-хъэгъэ мылькыу кыыхагъэкыгъэр фӀэди-тлукӀэ нахьыбэ хъугъэ. НепӀкӀэ къӀэп-лӀытӀэн хъумэ, зы мазэм унӀгъо 500 – 600-мэ газыр алыагъэлэсы, ащ амал къеты илъэсым ыкӀэм ехъулӀэу планыр агъэцэкӀэнхъу.

2023-рэ илъэсым иятлонэрэ клӀэлӀэ-ныкыо Иофэу агъэцэкӀэщымкӀэ пшӀэрылхэр рахъухъагъэх, мыщ кыхеубытэх социальнэ псӀуалӀэхэм газыр икьоу алӀкӀэгъэхъэгъэныр. ИофшлӀэнхэмкӀэ палӀэхэр амыукъонхъу, фӀэгъэкӀотэныгъэ зилэ цыф куп гъэнэфагъэхэм социальнэ лӀэпылӀэгу аратынуу пшӀэрыль афашыгъ.

ТхылӀеджапӀэхэм язэтегъэпсыхъанрэ гъэмӀфэ гъӀэпсӀафыгъом икӀэуххӀмрэ

Адыгеим пстӀумкӀи тхылӀеджапӀи 144-рэ ит, ахэм ащыщэу 120-р къоджэ псӀуплӀэхэм адэт. Адыгэ Республикэм культурэмкӀэ иминистрэ игуадзэу Кушъу Светланэ кызыэрэхигъэщыгъэмкӀэ, республикэм итхылӀеджапӀэхэм яхэхъо-ныгъэ ичӀэзыуӀкӀэу плӀытӀэн плӀэкышт лӀэпкы проектэу «Культурэм» епхыгъэ федеральнэ проектэу «Культурная среда» зыфилорэм республикэр зэрэхэ-лӀэжъагъэр. Модельнэ тхылӀеджапӀэхэм язэхӀэцэн а проектър фӀэгъэхъыгъагъ. 2019-рэ илъэсым кышхыублагъэу 2023-рэ илъэсым нэс тхылӀеджапӀэ 13-мэ ащ фӀэдэ статус ялэ хъугъэ. Ахэм ягъэкӀэ-жыи сомэ миллион 94,5-рэ пӀауагъэхъагъ,

сомэ миллион 75-р федеральнэ бюдже-тым кыыхэкыгъ. Модельнэ тхылӀеджа-пӀэхэм яфондхэр экземплӀар мин 23,8-кӀэ нахьыбэ ашыгъэх, ахэм сомэ миллиони 7 атефагъ. ТхылӀеджапӀэхэм япхыгъэ ИофшлӀэнымкӀэ ялӀэпӀэсэныгъэ нахь хагъэхъоным пӀае республикэм итхылӀе-джапӀи 130-рэ платформэу «PRO Культура. РФ» зыфилорэм хагъэхъагъ. НепӀкӀэ муниципальнэ тхылӀеджапӀэ 55-мэ амал дӀэгъухэр арагъэгъотыгъэх ялофшлӀэн тӀэрзэу зэхӀахънымкӀэ. Культурэм ипсӀолыи 8-мэ гъэцӀкӀэжыи ИофшлӀэнхэр ащӀкӀох. Муниципальнэ тхылӀ-еджапӀэ 69-мэ джыри гъэцӀкӀэжыи нахь яшылӀэгъэнхъэ фае. ТхылӀеджапӀэхэр цифрэ технологиехэмкӀэ зӀтегъэпсы-хъэгъэнхэм, электрон каталогым кыхиу-бытӀэр нахьыбэ шыгъэным япхыгъэ Иофгыгъохэм атегушылагъэх.

Адыгеим иминистрэхэм я Кабинет и Тхьаматэу пшӀэрыль заулэ кыгъэуцугъ республикэм итхылӀеджапӀэхэм ялофшлӀэн нахьышлоу зэхӀэжъэным ыльэныкыкӀэ. Ахэм зыкӀэ ащыцт учреждениехэм Иоф зыщашлӀэрэ уахътӀэр цыф жъугъэхъу къацӀахъэхэрэмкӀэ нахь лӀэрыфӀэгъу зэрэ-хъуштым тетэу гъэнэфагъэныр, фӀэло-фашлӀэхэм ягъэцӀкӀэн нахьышлоу зэхӀэжъэ-гъэныр, цыф жъугъэхэм афытегъэпсы-хъэгъэ Иофшхъабзэхэр нахьыбэныр.

Зэхэсыгъом ыкӀэм клӀэлэцыкыу хэм языгъэпсӀафыгъо уахътӀэ зӀрӀэуагъэм икӀэуххэм атегушылагъэх. Кызыэрэхъа-гъэщыгъэмкӀэ, зӀрӀэрахъухъагъэм тетэу гъэмӀфэ гъӀэпсӀафыгъо уахътӀэр кыагъэ, гумӀагыгъо горэ къӀэхъугъэу агъэу-нэфыгъэп. 2023-рэ илъэсым клӀэлэцыкыу 7545-мэ загъӀэпсӀафыгъ, ахэм ащыщэу 470-р хъушхъафыкыгъэ дзӀэ операцием хӀэлажъэхэрэм яунагъохэм къарыкыгъэ клӀэлэцыкыу, гъот макӀэ зилэ унагъохэм ащыщэу нӀбгырэ 5094-рэ, щылӀэныгъэм чыплӀэ зӀжъу ригъэуцогъэ унагъохэм яклӀэлэцыкыу 1378-рэ, Херсон хӀэкум кыращыгъэ клӀэлэцыкыу 530-рэ ахэм ахӀэтыгъ.

АР-м и Лышхъэу ипресс-кӀулыкыу

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу иунашъу

РӀэзэныгъэ тхылӀ ятыгъэным фӀэгъэхъыгъ

Адыгэ Республикэмрэ Республикэу Абхъазымрэ азыфагу илӀэ зӀдӀэлэ-жъэныгъэм ихэхъоныгъэ ялахъ зӀрӀэхъа-шыхъэрэм пӀае РӀэзэныгъэ тхылӀ ятыгъэнхъу:

1) Аппба Нарт Леонид ыкьом – общественнэ организациеу «Аспар» ипаш;

2) Пилия Мзауч Нодарий ыкьом – этнопаркэу «Апсны» зыфилорэм ипаш.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу Къумпыл Мурат кы. Мыекъуапэ, Ионыгъом и 28-рэ, 2023-рэ илъэс N 232

ТхьамӀэфитӀум нахь пыутышцт

ЧӀэпыюгъу мазэм и 2-м кышхыублагъэу и 12-м нэс Урысыем и Почтэ фӀэгъэкӀотэн уахътӀэр ригъэкӀокышцт.

Кыхъащт 2024-рэ илъэсым иапэрэ мӀэзи 6 «Адыгэ макъэр» кышхыуӀкӀэнхъу ыкӀи нахь пыутэу кышхыуӀкыкынуу шъуфаемэ, зигугъу тшыгъэ тхьамӀ-фитӀум кыкылоцӀ мыщ фӀэдэ уасэхэмкӀэ ащ шъукӀэт-хэн шъуӀӀэкышцт:

Индексэу П4326-р:
мазэрэ кышхыуӀкӀоштыр – сомэ
163,59-рэ;

мӀэзи 2-м сомэ 327,18-рэ ыосӀыштыр;

мӀэзи 3-м – сомэ 490,77-рэ;

мӀэзи 4-м – сомэ 654,36-рэ;

мӀэзи 5-м – сомэ 817,95-рэ;

мӀэзи 6-м – сомэ 981,54-рэ.

ШъузышхысӀурэ чыплӀэхэм почтэм икьутамэу арытхэм гъӀэзетыр къащышхыуӀкыкышхышцт. ЗыхӀэшъу-мыгъэн фӀэгъэкӀотэн зыхӀэлэ уахътӀэм.

Мылэрысэр бэгъуагъэ

Мылэрысэм илухыжын джыдэдэм республикэм щыжъот.

Мылэрысэ чыгхатэхэмкӀэ Адыгеир ренэу баигъ, непэ мылэрысэ лъапкӀэ зэфэшхьафыбэ къагъэкӀы: флорина, айдаред, делишес, голдстар, голден, нэмыкӀхэри.

Чыгхатэхэм адэлэжсэгъэным фэгъэзэгъэ предприятиехэм ягъэхъагъэхэм нафэ къашы чыгулэжсэным пылъ шӀолъырыр

Зэууыгъэ къабарлыгъэс амалхэр.

«ТихъызмэтиланӀэхэм япродукцие нэмыкӀхэм ашхъадэкӀын елъэкӀы. Къушхъэ жьы къабзэмрэ экологие дэгъумрэ яшӀуагъэ-кӀэ пыхынкӀэ лъэиэу ахэр гохыхь.»

пхъэшхъэ-мышхъэхэмрэ цумпэхэмрэ нахь афитегъэпсыхъагъэу шӀыгъэным истратегиеу къыхэтхыгъэр зэрэтэрэзыр», — Адыгеим и Лышхъэу Къумпыл

Мурат социальнэ хытыухэм къаригъэхъагъ.

Непэ мылэрысэ чыгхэм гектар мини 4,2-м еху аубыты, ащ щыщэу мин 1,9-р псынклӀэу зигъо хуэхэрэм аубыты. Чыгхатэхэм янахыбэм мылэрысэр къапачэу рагъэжъагъ, мыщ дэжъым технология-клӀэху агъэфедэхэрэм лэжыгъэр нахь бэгъонымкӀэ яшӀуагъэ къызэрэкӀорэр къыхэгъэщыгъэн фае.

2019-рэ илъэсым къыщыублагъэу пхъэшхъэ-мышхъэхэу ыкӀи цумпэ лъапкӀэ зэфэшхъафхэу къаугъоирэр процент 75-кӀэ нахыбэ хуыгъэ, 2022-рэ илъэсым тонн мин 44,35-рэ лухыжыгъ. Мы илъэсым лэжыгъэ бэгъуагъэ къахыжыныу мэгугъэх. Тонн мин 12,6-

рэ фэдиз къаугъоигъах, ахэм ащыщэу гъемафэм зигъо хуэрэ мылэрысэхэр тонн 11-м нэсых. ХызмэтшӀанӀэхэр бжыхъэ мылэрысэ лъапкӀэхэм яугъоижын фежъагъэх.

«ТапэкӀи хызмэтиланӀэ нэрытэу тилэхэм тишӀуагъэ ядгъэкӀыцт. НэмыкӀхэм янэ-къокъун амал ялӀным нае продукцие идэгъугъэ къыклимычыным, технологиякӀэхэр гъэфедэгъэн-хэм ыкӀи Иофым научнэ екӀоллакӀэ фырялӀным мэхъан-ихо ялӀу щыт», — къыхигъэщыгъ Къумпыл Мурат.

Имэхъанэ къалэтыжы

Апэрэ фестивалэу «Джэгуако» зыфилорэр тыгъуасэ Красногвардейскэ районым ит къуаджэу Улапэ культурэм и Унэу дэтым щыкӀуагъ.

Цыфыбэ ащ къыщызэрэугъоигъагъ. Адыгэ нысэщэ джэгум къыдилытэрэ ижырэ хабзэхэр мыщ щызэрахъагъэх, пстӀуми ашӀогъэшӀэгъоныгъ джырэклӀэ амыгъэфедэжырэ «ачъэгъашӀокӀэ» заджэщтыгъэхэу къагъэлэгуагъэр.

Адыгэ джэгур зыфэдэн фаер, хъаты-яклӀом пшӀэрылӀэу илэхэр район зэфэшхъафхэм къарыкӀыгъэ купхэм къагъэлэгуагъ. ЗэкӀэмкӀи купӀи 5 фестивалым хэлэжъагъэр, ахэр Шәуджэн, Кошхъэблэ, ТэхутэмыкӀое, Теуцожь районхэм ыкӀи Улапэ щыщых.

Адыгэ джэгу шыпкӀэм фэдэу къэгъэлэгъонхэр къашыгъэх, нысэр къызэрэщэрэр, зэрэлэхахъэхэрэр, джэгур къызэрэзэлуахырэ, нысэм ишыгъынхэр къызэрэхъыжхэрэр ыкӀи нэмыкӀ шэн-хэбзэ дахэу тилэхэр къызылотыкӀырэ къэгъэлэгъонхэр къашыгъэх. Гушылэ щэрыохэр агъэфедэхэзэ хъатыкӀохэм джэгур зэрэагъ, лӀфхъабзэм къекӀолла-гъэхэр къагъэшӀуагъэх.

ДжэгокӀо тхъаматэу агъэнэфагъэр

Шәуджэн районым къыкӀыгъэ БыштӀэкӀо Адам.

ЛӀфхъабзэм хэлэжъагъэх АР-м культурэмкӀэ иминистрэ игуадзэу Кушъу Светланэ, Красногвардейскэ районым ипашӀэу ГъубжӀэкӀо Темур, Адыгэ къэралыгъо университетым адыгэ филологиэмрэ культурэм-рӀэкӀэ ифакультет илӀфышӀэхэу, шӀэныгъэлэжъэу УнэрэкӀо Рае, идоцентэу, тарихь шӀэныгъэхэмкӀэ кандидатэу Цэй Заремэ, сӀкъатныгъэ зилэхэм я Урысые обществэ и Адыгэ республикэ организацие ипашӀэу АгъыржӀэнэкӀо Симэ, КъокӀыплӀэм шыпсӀурэ лъапкӀэхэм яискусствэкӀэ Къэралыгъо музейм и Къутамэу Мыекъуапэ дэтым ипашӀэу ШӀэуапцӀэкӀо Аминэт, къоджэдэхэр, ныбжыкӀэхэр, нэмыкӀхэри.

Джэгуако мэхъанэу илӀэм зыкӀегъэ-

лӀэтыжыгъэныр, тарихьым, адыгэ хабзэм атетэу къыткӀэхуыжхэрэр плугъэнхэр, адыгагъэ ахӀыным фӀэцэгъэнхэр ары зэхӀацӀохэм пшӀэрылӀ шӀхъалэу зыфагъэуцужыгъэр.

Фестивалыр зэрӀуагъэм фэгъэхыгъэ игъӀкӀотыгъэ тхыгъэ къыкӀэлъыкӀорэ номерым къыхъащ.

ДЕЛӀКӀО Анет.
Сурэтыр авторым ий.

ИлофшӀэн ригъэжъагъ

ЗэзэгъыныгъэкӀэ къулыкӀур зыхыштхэм яугъоин фэгъэзэгъэ мобилӀнэ комплексым илофшӀэн ригъэжъагъ. Автомобилэу «Газель» зыфилоу мобилӀнэу зэтегъэпсыхъагъэр Кыблэ дзэ шӀолъырым икомандование Адыгеим къыритыгъ.

Республикэм имуниципальнэ образованиехэм ащызэхъащӀт лӀфхъабзэхэу цыф жугъэхэр зыхэлэжъэщхэм шӀоигъоныгъэ зилэхэм къызщыфагъэфедэн алӀэкӀыцт.

Льэпкыкльэхэр аушэтых

Мыекьопэ кьэралыгьо технологическэ университетым мэкьумэщ хьызмэтымклэ ишлэныгьэ-ушэтыплэ институт хабзэ хьугьэу зэхичэрэ «Губьом и Мафэ» сое чылэпхьаклэу тыхэгьэгу кьыцаугупшысыгьэхэм ащыцхэр кьыцигьэлэгьуагьэх.

МКБТУ

лофтхьабзэм клэщакло фэ-хьугь ыкли хэлэжьагь АР-м мэкьумэщ хьызмэтымклэ и Министерствэ. Тишюльыр ичлы-

гулэжьхэри кьырагьэблэгьа-гьэх.

— В.С.Пустовойтовым ыцлэ зыхьырэ шлэныгьэ-ушэтыплэ

институтэу дагьэ кьэзытырэ культурэхэм апылымрэ компаниеу «Соевый комплекс» зыфилорэмрэ чылэпхьаклэхэр

зытырахыгьэ «оригиналхэр» кьэзыгупшысыгьэхэр ыкли «кьэзыгьэлэгьуагьэхэр». Ахэр пстэумэ анахьэу тичлыопс ыкли тичлыгухэм кьаклуштхэу ары зэралытырэр, — **кьыщалуагь институтым.**

Чылэпхьаклэхэм яушэтын Мыекьопэ кьэралыгьо технологическэ университетым мэкьумэщ хьызмэтымклэ ифакультет иклэ-лэегьаджэхэмрэ истудентхэмрэ хэлэжьэх. Шапхьэ хьугьэ шы-клэхэмклэ льэпкыкльэхэр кьа-гьэкльгьэх. Льэпкь пэпчэ ад-рэхэм зэралытырэр, узэрэдэ-зеклоштыр «Губьом и Мафэ» хэлэжьагьэхэм кьафалотагь, яупчлэхэм джеуапхэр кьара-тыжыгьэх.

Джы ахэр йаухыжынхэш, уасэ кьафашынуу ары кьэна-гьэр. Джащыгьум куашэхэм зыкьызыралэтырэм, кьэгагьэ кьызырэхьухэрэм уахьтэу аштэ-

рэр зыфэдиыр, яльэгагьэ, цэ пчягьэу арыхьорэр, нэмыклхэр кьыдалытэщтых. Хьызмэтшлэ-плэу е кьулыкьоу ащыц ыгьэ-федэмэ шлоигьоу кьыкльэупчлэрэм льэпкыкльэ пэпчэ икьэбар фа-лотэшт.

Апшээрэ еджаплэм кьызырэ-щалуагьэмклэ, тишюльыр мыщ фэдэ лофшлэнхэр ищыклэгьэ дэдэх. Сыда плэмэ тыгьэгазэм исевоборот зэрэзэщыкьуагьэм члыгум иягьэ регьэкль. Ащ ычлыплэ соер иуцомэ ишлуагьэ кьэклошт.

Мыекьопэ кьэралыгьо техно-логическэ университетым мэ-кьумэщ хьызмэтымклэ ишлэны-гьэ-ушэтыплэ институт ипашэ илэнатлэ зыгьэцкльэрэ Хьаткьо Казбек кьызырилуагьэмклэ, ти-члыгулэжьхэм сое льэпкыкльэхэм нэлуасэ зафашынымклэ, ежьхэмклэ нахьышлу хьуштыр кьыхахынымклэ мыщ фэдэ лоф-тхьабзэхэм яшлуагьэ кьэкло.

— Тишюльыр имэкьумэщ хьызмэт щылажьэхэрэм лофэу тшлэрэм аналэ кьытырадзагь. Ахэм яшлоигьоныгьэхэр кьыдэ-тлытэхэзэ тапэкли льэпкыкльэу тыздэлажьэхэрэм нахь зьадгьэ-ушюмбгьушт, — **кьылуагь ащ.**

Клэлэеджаклохэр щызэнэкьокьуштых

Льэпкь проектэу «Щынэгьончэ ыкли шэпхьэшлэхэм адиштэрэ гьогухэр» зыфилорэм кьыдыхэлытагьэу урысые онлайн-олимпиадэу «Гьогу щынэгьончэхэр» зыфилорэр Ионыгьом и 19-м кьыщегьэжьагьэу чэпыогьум и 15-м нэс егьэджен платформэу Учй. ру щэкло. Адыгеим иклэлэеджаклохэри мыщ хэлэжьэнхэ амал ял.

Мы зэнэкьокьум а 1 — 9-рэ классхэм ащеджэхэрэм гьогурыкьонимклэ шлэны-гьэу ялэхэм ахегьахьо. Олимпиадэм изэхэщаклох Урысыем транспортымклэ и Министерствэ, УФ-м хэгьэгу клоцл лофхэмклэ и Министерствэ гьогурыкьоныр щынэгьончэнымклэ игьэлорышлэплэ Шхьалэ, мысатыушлэ акционер обществэу «Национальные приоритеты» зыфилорэр.

«Льэпкь проектэу «Щынэгьончэ ыкли шэпхьэшлэхэм адиштэрэ гьогухэр» зыфи-лорэм ипшэрыль шхьалэхэм ащыц гьогурыкьоним хэлэжьэрэ пстэуми ящы-нэгьончягьэ зыкьегьэлэтыгьэныр. Гьо-

гухэм кьатехьухьэрэ хьугьэ-шлагьэхэр нахь маклэ шлыгьэнхэр пшэрыль шхьа-лэу зэрэщытым фэшл льэпкь мурадэу агьэнэфагьэхэм ахагьэхьагь. Анахь мэхьанэ зилэр клэлэцлыкьлэхэм ящынэгьон-чягь ары. Мурадэу дгьэнэфагьэр дгьэ-цэкльным фэшл гьогухэм язытет шапхьэ-хэм адиштэу зэтэтэгьэлпсыхьэх, инфра-структурэм зэтэгьэушюмбгьу. Ащ пав технологиякльэхэр тэгьэфедэх. Ау щынэ-гьончягьэр а зы лэныкьор арэп зэп-хыгьэр. Мэхьанэ зилэхэм ащыц клэлэ-цлыкьлэхэми, ны-тыхэми шапхьэхэр шлокл имылу агьэцэкльнхэр. Клэлэеджаклохэм

гьогурыкьонимклэ шлэныгьэу зэрагьэго-тыгьэхэр агьэпытэнхэ амал олимпиадэм кьаритышт», — **кьылуагь УФ-м и Пра-вительствэ и Тхьаматэ игуадзэу Ма-рат Хуснуллин.**

Ыпшэклэ кьызырэщыхэдгьэщыгьэу, олимпиадэр егьэджен платформэу Учй. ру. щэкло. Гьэцэкльнхэр ашлынхэм фэшл яунэе кабинетклэ олимпиадэм инэклуб-гьо ихьанхэу щыт. Зэнэкьокьум хэлэ-жьэнхэр рамыгажьээз, апэ ежь-ежьырэу унэм зыцаушэтын амал ял, ны-тыхэри кьыхагьэлэжьэнхэ альэкльшт. Ныбжым елытыгьэу гьэцэкльнхэр тлоу зэтеуы-

гьэх: а 1 — 5-рэ ыкли я 5 — 9-рэ классхэм апае.

Пэлудыгьэ олимпиадэр чэпыогьум и 15-м нэс клошт. Мыщ фэгьэхыгьэ кьэбарыр нахь игьэклотыгьэу сайтэу национальныепроекты.рф ижьугьотэшт.

Чыюпсым икьэухьумэн дэлажьэх

Адыгэ кьэралыгьо университетым социальнэ технологиехэмклэ ыкли зеклонымклэ ифакультет истудентхэм лофтхьабзэу «Экоход 01» зыфилорэр мы мафэхэм зэхашагь. Паркэу «Тхьачлышхо» ар щыкьлуагь. Мы апшээрэ еджаплэм ипроектэу «Адыгеир – псауныгьэм ишюльыр» зыфилорэм ар кьыдыхэлытагь.

лофтхьабзэм я 3-рэ курсым щеджэрэ студент 12 хэлэжьагь. Зеклохэм кьагьэнэгьэ хэклхэр аугьоигьэх. Шьугу кьэдгьэкльжын ыпэкли лофтхьабзэу «Экоход 01» зыфилорэр зэрэзэхэщыгьагьэр. Зэрагьэабзэрэм даклоу цыфхэм зызыщагьэлпсэфырэ гьэлагьэхэр, кьэбарлыгьэлэс стэндхэр гьэлэгьэнхэмклэ адела-гьэх.

лофтхьабзэм иклэхым анахь кьагьэгьунэрэ члыопс чыплэхэр кьэпкьлэхьэхэ зыхьуклэ шапхьэу узэрыгьо-зэнхэ фаехэр студентхэм кьафалотагьэх, псэушхьэу мэзым хэсхэм афэгьэхьыгьэ тхылэ цыкьлэхэри кьафагошцыгьэх.

«Адыгеир — псауныгьэм ишюльыр» зыфилорэр Адыгэ кьэралыгьо университетым истратегическэ проектхэм ащыц. Программэу «Приоритет» зыфилорэм ар кьыдыхэлытагь. Шюльырым щыпсэурэ цыфхэм ящылэклэ-псэуклэ нахьышлу шлыгьэныр ыкли ахэр нахь бэгьашлэ хьунхэм фэшл лэныкьоу зэфэшхьафхэмклэ лоф ашлэныр ары пшэрыль шхьалэу ялэр. Физическэ культурэмклэ, спортымклэ, псауныгьэр кьэухьумэгьэ-нымклэ, психологиемклэ, социальнэ лофшлэнымклэ, экологиемклэ ыкли зеклонымклэ лофтхьабзэхэр зэхашэх.

Адыгэ Республикэм щыпсэхэрэм ящылэклэ-псэуклэ нахьышлу шлыгьэнымклэ ыкли бэгьашлэ хьунхэмклэ

зыпыль лофтхьабзэхэр зэхашэнхэр ары пшэрыль шхьалэу зэхэщаклохэм зыфагьэуцужьырэр.

Адыгэ кьэралыгьо университетым ипресс-кьулыкьу.

Чъэпыогъум и 1-р — зыныбжъ хэклотагъэхэм я Маф

**Заомрэ юфшлэнымрэ яветеранхэу,
Адыгэ Республикэм инахыжхэу лъытэныгъэ
зыфэтшыхэрэр!**

Зыныбжъ хэклотагъэхэм я Дунэе мафэ фэшл тыгу кыддеу тышфугушлэ!

Тинахыжъ лъаплэхэу чанэу юф зылагъэхэм, заом лыхъужыныгъэ щызезыхагъэхэм, тыхэгъэгу ихэхьоныгъэ зилахышлэ хэзышыхагъэхэм лъэшэу тызэрафэразэр, лъытэныгъэшхо зэрафэтшырэр мы мафэм къэтэлэ.

Псэемылбэжыныгъэу, лыгъэу, цыфыгъэшхоу шыу-

хэлымклэ, шыузышыхамысыжъэу шыуиреспубликэ гупсэрэ шыуилэпкэрэ шыуэрафэлажэрэмклэ ренэу щысэтэхыплэу шыути!

Гъэхыагъэхэр зилэ тинахыжхэу Хэгъэгу зеошхом илэхъан лыгъэ зезыхагъэхэм лъэшэу тарэгущо, таклырэлпы. Анахъэу тиджырэ лъэхъан а пстэуми мэхъанэшхо зыкыттырэр тыхэгъэгу джыри ишыхафитыныгъэрэ изыкыныгъэрэ афэбэнэн фаеу непи мэхуш ары.

Тинахыжхэу лъытэныгъэ зыфэтшыхэрэр! Шыуопытклэ, шыуилэныгъэклэ ныбжыкълэхэм хьалэлэу шыуэрафэгуащэрэм, лъапкъ хабзэхэр чамынэнхэм

шыуэригъэгумэклэрэм афэшл лъэшэу тызэрэшфэразэр мы мафэм къэтэлэ.

Псауныгъэ пытэ шыуилэнэу, шыуигъашлэ кыхъэ хъунэу, жышыхъэ мафэ шыухъунэу, шыуигупсэхэмрэ шыуилахылхэмрэ ягуфэбэныгъэ шыуцымыклэнэу тышфугушлэ!

**Адыгэ Республикэм и Лышыхъэу,
Урысые политическэ партией
«Единэ Россия» и Адыгэ шьолъыр къутамэ
и Секретарэу Къумпыл Мурат
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет —
Хасэм и Тхьаматэу Владимир НАРОЖНЭР**

Лъэшлэгъу гъашлэ кыыкълугъ

Юныгъом и 20-м кызыхъугъэр илъэси 100 зэрэхурэр хигъунэфыкыгъэ Мыекъуапэ щыпсэурэ Абэтэ Цуцэ. Чыплэ зэфэшыхафхэм кырыкыгъэ игупсэхэмрэ кыпэблагъэхэмрэ а гушугагъор дагощыгъ, нанэр агъэшугагъ, алытагъ. Лъэшлэгъу кызыгъэшлэгъэ бзылфыгъэм дэжъ «Адыгэ макъэр» щылагъ, щылэныгъэ гъогу баеу ащ кыыкълугъэр, бэгъэшлэным ишэхфхэр Цуцэ кытфилотагъэх.

хэсхэм апэ ситэу сызэреджэрэри, шлэхэу ятлонэрэ классым сызэрихъащтри сянэ филолагъэх. Тигъунэгъу станицэм сятэ клуи, а 1-рэ ыкли я 2-рэ классхэм апае ыгъотыгъэ тхылхэр зэклэ кысфисцэфхи къэкложыгъагъ.

1938-рэ илъэсым классибл кыуухыгъэу Цуцэ Краснодар клэпэгъэджэ училищым члэхъагъ. Я 2-рэ курсыр кыуухыгъэу Мыекъуапэ апэрэ клэпэгъэджэ курсхэр кызыщызэлугахыхэм, ащ члагъэхъанэу кыахыгъэхэм ар ахэфагъ. Ау бэрэ еджэнхэ амал щылагъэп, апэрэ курсыр аклугъэ кыодыуе Хэгъэгу зеошхор къежыагъ. Кларэхэр заом ащагъэх, пшъа-шэхэр еджэплэ зэфэшыхафхэм агъэ-кылагъэх. Джащ тетэу Цуцэ Улэпэ еджа-плэр кытефагъ, 1941 — 1942-рэ илъэс-хэм урысыбзэмрэ литературэмрэклэ щыригъэджагъэх. Нэмыцхэр благъэу Ростов кызыеклыалэхэм, янэ-ятэхэр зыщыпсэуштыгъэхэ Курго-Кармалинское зыфалорэм япшъашъэ ащэжыгъ. Мэз участкэм ятэ мээпсэу лугыгъ. Нэмыцхэр ащ нэсынхэу хъугъэп.

— *Оккупацием ыуж а мээ участкэм пэцаклэ фашигъагъ, лъэшэу юф зышлэцхэм ащыкълэ-цхыгъэх, — кыелуатэ Цуцэ. — Бухгалтерием зы нэбгырэ члэсыгъэп. Шлэныгъэ зэрэслэклэлыгъэм фэшл ащ сырагъэблагъи, илэсрэ юф цысшлагъэу клэпэгъэджэ инсти-тутыр зыпкъ рагъэуцожыгъэу, сиеджен цылыгъызкълотэн амал сшлэу телеграммэ кысшлэклэ хъагъ. Ащ згъэзжыныгъэу хъугъагъ. Охътэ гъэнэфагъэ тешлагъэу унагъори Псэитыку коцыжыгъагъ.*

1945-рэ илъэсым Цуцэ еджэныр кы-зериухыгъэм тетэу народнэ гъэсэнныгъэм-клэ Адыгэ хэку отделым инспекторэу аштагъ.

— *Мыр Инэтлэшхоу цытыгъ а лэхъаным. Сэ анахъ бэлахъэу сы-щытыгъэп, а уахътэм еджагъэу цылагъэр бэп, юфышлэхэр икыу-цхыгъэхэп. Зэлъашлэрэ адыгэ шлэ-ныгъэлэжъэу, фольклористэу, про-светителэу Ишыхъэмфэ Даут сыллыкълотэнымклэ лъэшэу зышлуга-гъэ кысэклыгъэр. Гъэсэнныгъэмклэ хэку отделым сызэрэлугагъэм тетэу егъэджен-методическэ со-ветэу (УМС) агъэпсыгъэм сыхагъэ-*

хъагъ. Ащ пшъэрылгъэу шлагъэхэм ащыц Адыгеим иеджаплэхэм апае зреджэцхтэ тхылхэр кыдагъэ-кылыхэр. Ахэм уагъэжэн, бгъэтэрэ-зыжыныхэ, уасэ афэпшынэу цы-тыгъ. Къутыр еджаплэм сызэрэ-члэсыгъэм пае адыгабзэм седженэу хъугъэп, дэгъоу сыгуцылэцхыгъ, кызыгурылоцхыгъ, ау хъарыфхэр сшлэцхыгъэхэп. Ар сымышлэу сы-дэуцхэу адыгэбзэ тхылхэм уасэ афэсшынэыгъа? Хэку отделым сы-кышлагъэкынышъ, еджаплэ горэм сагъэклонэу лъэлу тхылхыр пацэм икабинет члэхъагъэу сычлэтызэ, Ишыхъэмфэ Даутэ кычлэхъагъ. Къэбарыр зетэлэм, «ащ фэдэ мэхуа, зымы укълотэп, тхъамафэм тло садэжъ укълотэз адыгабзэр оз-гъэшлэцхт» елошъ, охътэ клэклым кыыкълуцл хъарыфхэр сшгъэшлэжы-гъэх, — кышлагъ Абэтэ Цуцэ.

Нэужым Цуцэ адыгабзэкли урысыб-зэкли тхылы 9 кыдыгъэклыгъ. Ахэм ащыщых адыгэбзэ тхылхэу а 1-рэ ыкли я 2-рэ классхэм арысхэм, урысыбзэклэ я 4-рэ классым ащеджэхэрэм апаер, диктанхэр ыкли изложениехэр зыдэт-хэр.

Тигушылэгъу кызызериуагъэмклэ, на-роднэ гъэсэнныгъэмклэ Адыгэ хэку отде-лым пллэгъогъо лукыжыымэ, кылу-хъажыгъэ юф ышлэнэу хъугъэ. Ащ кыдыдфэрэ илэхъэм ар къуаджэу Козэт иеджаплэ ипащэ игуадзэу илъэси 8-рэ щылагъ, Мыекъуапэ кыгъэзэжыи, клэ-лэпэгъаджэхэм яшлэныгъэхэм зыщахагъэ-хъорэ институтым методистэу лугыгъ. Абэтэ Цуцэ аужырэу юф зычишлагъэр Адыгэ клэпэгъэджэ училищыр ары, 1989-рэ илъэсым ащ кылулыжыи кы-лэжыгъэ зыгъэпсэфыгъом тлысыжыгъэ.

Абэтэ лэахъор

Цуцэ зыщыц лэахъом ыкли яунагъо арыгушхоу якъэбар кытфилотагъ.

— *Лъэшэу зэгурьложэ унагъом сы-кышхуагъ, — гукъэкыжъ чыжыгъэхэм зэрагъэтир кыхыцэу Цуцэ кыыригъэжыагъ, — сят, сян, зы шы закъу, сэры тызэрэхъуцхы-гъэр. Тянэ-тятэхэр лъэшэу тауж итыгъэх, гъэсэнныгъэ, лугыгъэ дэ-гъу кытхалхъаным аналэ те-тыгъ. Лъэхъан чыжыгъэхэм узэклэ-лэбжыгъэм, Абэтэ лэахъор зэлъа-*

шлэцхыгъ. Тятэжъ лэахъэхэм ащыцэу «уай-уай, Абэтэ Бэслэ-нэй» зыфалэцхыгъэм шыу 500 зыхъэхэрэ дэз псау шлагъ. Ар Кавказ заом пэрытэу хэтыгъэхэм ащыц. Гухэкл нахъ мышлэми, лэахъор бэп зэрэхъуцхыгъэр, унэгъуи 10 нылэп, егъэзыгъэклэ Тыркуем икыжыгъэ-гъэхэм ахэфагъэх. Непэ кызынэсы-гъэм Абэтэхъэблэ псау Тыркуем цылау къало.

Ежъ Цуцэ унагъо исыгъ, зы клэлэ закъу кыпыфэнэу хъугъэр. Ау Руслъан илъэс 47-рэ ыныбжыгъэ идунай ыхъо-жыгъ. Зы пшъашъэ ащ ил — Саидэ, экономическэ шлэныгъэхэмклэ кандидат, республикэм иапшъэрэ еджаплэхэм юф ащишлагъ, мы уахътэм ежъ иунэе лабо-раторие кызылэуихыгъ.

Саидэ пшъашъэрэ клэлэрэ илэх. Бел-лэ врач, акушер-гинекологэу сабыихэр кызыщагъэхурэ сымэджэщым юф щешлэ, Аслъан юрист, предприниматель. Абэтэ Цуцэ изакъоу мэлэу нахъ мышлэми, гукълэгъурэ шлулэгъурэ ащы-клэрэп.

— *Сигупсэхэм зэкълэми аналэ кыыстет, кысфэгъумэклых, кыы-склэунчлэх, — ело ащ. — Сшы закъо иклэлитлоу Аслъанрэ Рэ-щыдэрэ Мыекъуапэ кызыдыдэ-сых. Нэф зэрэшыхыгъэм тетэу ахэр кыысфитеох, чэщыр зэри-схыгъэм кыыклэунчлэх, сшыкыла-гъэр зэрагъашлэ. Ахэм яшыхъэ-гъусэхэри джащ фэдэх, дэгъоу кыыслэплэх. Яшулэгъурэ ягуклэгъурэ сащыклэрэп. Сыкыы-зыхъугъэ мафэм зэкълэри кыызэ-хахъэхэи, гушугагъор кыыздаго-щыгъ.*

Бэгъашлэ ухъуным шъэф горэ хэлгъэу Цуцэ ылытэрэп. Ау сыдыгъоклы ышхы-щым лыплъагъ, егъашлэ шьон пытэ «ыуплэкълугъэп», псауныгъэм зэрар езыхыщт пстэури щигъэзыгъ. Тигушылэ-гъу ятэ илъэси 107-рэ, янэ илъэс 88-рэ къагъэшлагъ. Зэрэхъурэмклэ, ахэри бэ-гъэшлагъэх. Ежъ Цуцэ Тхъэм кыырипэ-сыгъэ илъэси 100-р кызызэринэкыгъ, джыри тапэклэ ыльэ тетэу, ипсауныгъэ кыыкымычэу илъэсыбэрэ щылэнэу тыфэ-лэло!

ЮШЫНЭ Сусан.

Сурэтыр Юшынэ Аслъан тырихыгъ.

Заохэми, гъаблэми, кыныгъо зэфэ-шыхафхэми зэрапхырыкыгъэм емылты-тыгъэу, Цуцэ иакъыли, игулыты джыри чаных, губзыгъэу мэгущылэ. Зыщыпсэурэ я 4-рэ къатым къехынышъ, ипшъэшъэ-гъухэм ахэсыныр иамал къехыи. Тигу-щылэгъу щылэныгъэ гъогу бай кыыкълугъ, гъэсыныгъэм ыльэныкълэ ар Адыгеим дэгъоу щызэлъашлэ.

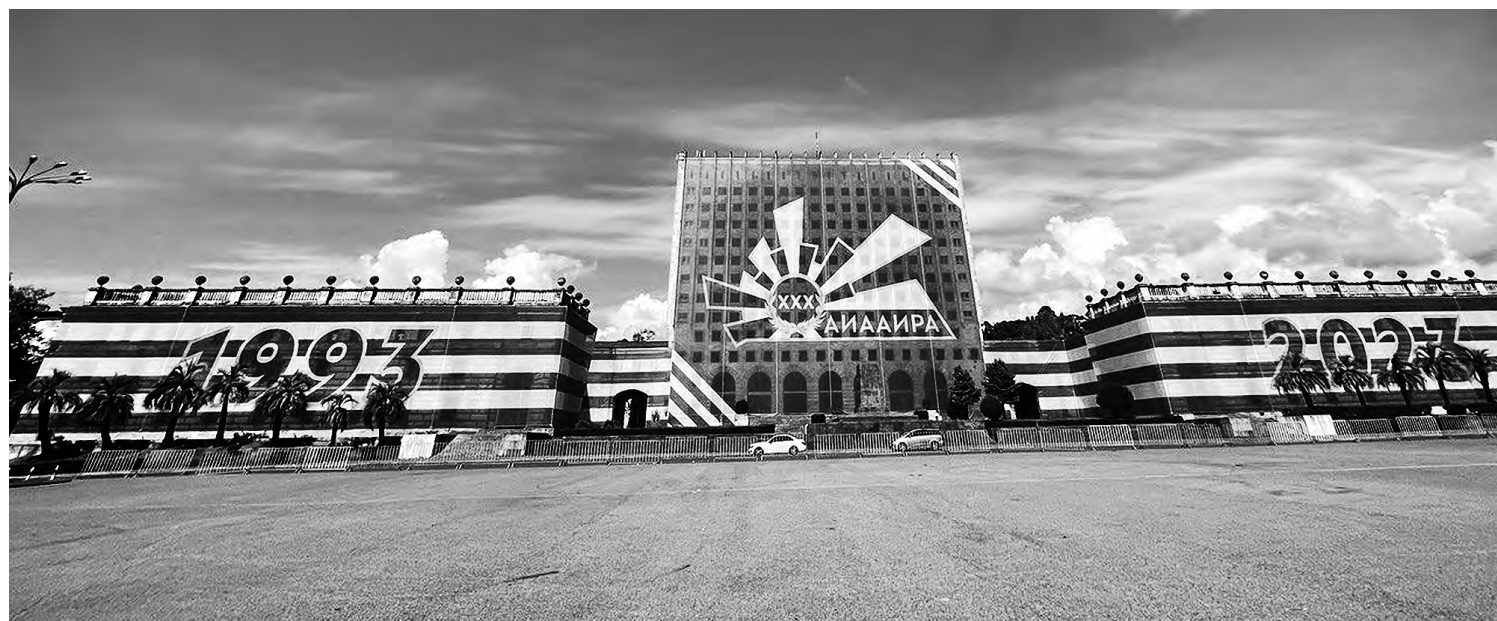
Абэтэ Цуцэ Рэщыдэ ыпхъур 1923-рэ илъэсым Юныгъом и 20-м къуаджэу Адэмые кыышыхъугъ. Ятэ юфшлэн зэфэ-шыхафэу ыгъэцэклагъэхэм япхыгъэу яунагъоклэ бэрэ кощынхэу хъугъэ. Цуцэ ицыкълугъом кыыщегъэжыагъэу еджэным фэщагъэу цытыгъ. Ипкъэгъу-лэгъоу зыдэджэгущыгъэхэр еджаплэм зычлэ-хъэхэм, ежъ ыныбжъ зэрымкыурэм фэшл аштэгъагъэп. Ащ пае къэмынэу, ямыдэлэу ипшъэшъэгъухэм ягуасэу илъэс реным еджакло адэклугагъ.

— *Партым садыдэтлысхъэмэ, руч-кэхэр къатесхызэ сашлугатхэ-щытыгъ, — гушлэзэ кыелуатэ ащ, — сянэ-сятэхэм ауцхтэу сыдэжэгунэу еджаплэм сэкло къашлэщытыгъ. Жъоныгъоклэ мазэм имафэ горэм клэпэгъаджэр сянэ дэжъ ыгъэ-дэнэу къэкълугагъ. Адыгэ шыуащхэ-ри, нэмыкълхэри сянэ ыдыщыгъэх. «Соня, сеплъымэ, культурнэ цыфэу-уцхт, сыдым пае шыуипшъашъэ икыоу шыунымылэ? Илъэс хъуцхт тхылхы, тетради имылау кызы-клорэр» кызырелом, сянэ цтагъэ. «Ащ фэдэ мэхуа, джэгунэу къэкло тшлэщыгъ» риложыгъэ сянэ. Нэужым сятэ кыызэкложыым, сыз-*

Зэкъошныгъэр пытэшт

Непэрэ мафэр абхъаз унагъо пэпч имэфэкл анахь шъхьал – 1993-рэ ильэсым Ионыгом и 30-м Абхъазым щыклогъэ Хэгъэгъу заом теклоныгъэр кыщыдахыгъ.

Тарихъ тхыгъэхэм кызэратырымкIэ, 1992 – 1993-рэ ильэсхэм клогъэ заом мы республикэм щыщ нэбгырэ мин 12 шъхьафитныгъэм щыфэбэнагъ, хэклодагъэр мини 3,5-рэ, шъобжхэр нэбгырэ мини 5-мэ щыхахыгъэх, нэбгырэ 200-м ехъур зыдэщылэр агъэунэфыгъэп.

1993-рэ ильэсым илоныгъо мазэ кьалэу Сыхъум фэбанэхэ зэхъур ары заом икIэухыщтыр кызынэфагъэр. Зэпэуцужьыр мэфэ 11-рэ кIуагъэ, еж кьэлэ кIоцIми мэфэ заулэрэ пхъашэу щызэпэуцужьыгъэх. Кьалэм ишъхьафитныгъэклэ бэнэныгъэр правительствэм и Унэ кыпэлүл гупчэм шаухыгъ, джы ащ Шъхьафитныгъэм и Гупч зэрэджэхэрэр. Сыхъум щыклогъэ заом чIэнэгъабэ щызышлыгъэ пым кьалэм щыбытыгъэгъэ кьокIыплэ лъэныкьохэр ылыгъыжьышъу-гъэхэп.

Сыхъум шъхьафит зашлыжьыгъэ мафэм, Ионыгом и 28-м, ыуж лъэмыджэу

иурам шъхьалэрэ гурыт еджаплэмрэ Хьодэ Адам ыцIэ ахы. Ишылэныгъэ зызэпыгъэ уж ащ Абхъаз Республикэм и ЛIыхъужьыцIэ кыфагъэшъошагъ. Сыхъум иурамхэм ащыщи Хьуадэм ыцIэ ехы.

Ар зыщыфэхыгъэ мэфэ дэдэм Сыхъум ивокзал щыклогъэ зэпэуцужьым Шэуджэн Муратрэ Мыкьо Аслъанрэ щыхэклодагъэх.

Ахэми щымылэжьхэу Леон иорден кьафагъэшъошагъ.

Заор мэкIофэ Адыгеим икIыгъэ нэбгырэ 11 ащ хэклодагъ.

ТхьамэфитлукIэ узэкIэлэбэжымэ Абхъаз Республикэм IофшIэгъу дэклыгъо щытилагъ ыкIи ащ щыпсэухэрэм непэрэ мафэр зэрагъэ-лъяплэрэм, шъхьафитныгъэр кьафидэ-зыхыгъэхэм зэрафэ-разэхэм ишыхъат тыхъугъ – Сыхъум иурамыбэм ахэм ясурэтхэр атетых, зыпсэ афэзытыгъэхэм яшIэж агу ил зэпыт. Адыгеим икIэлэ плугъэхэри ахэм ясатырэ хэ-тых.

Шъхьафитныгъэм ибэнакIохэу зыпсэ зытыгъэхэм яшIэж саугъэт тыщылагъ, ащ кьэгъагъэхэр кIэрылтхьагъэх.

Тигъэзет кызырэщиттыгъагъэу, абхъаз-адыгэ литературнэ фестивалэу «Рифмы на Рице» зыфилорэм тыхэлэжьэныр арыгъэ тидэкIыгъо ушъхьагъоу фэхъугъагъэр. Мы фестивалым ипащэр генерал-лейтенантэу, Абхъаз Республикэм зыкьэухъумэжынымкIэ иминистрагъэу Сосналые СултIан ишъхьэгъусэу Любэ.

СултIан Советскэ Союзым изаслуженнэ дзэ летчыкыгъ, заом ыпэкIэ авиационнэ полкыр ыгъэлорышIэщтыгъ. Заор кызыжэжэм отставкам щылагъ, ау еж ишIоигъоныгъэклэ Абхъазым ишъхьафитныгъэ фэбэнэнэу мы республикэм кьэкIуагъ, пым пэуцужьышIтхэм япашэ хъугъэ.

– ТIэкIу-тIэкIуэ дзэ подразделениехэр зэхашагъэх ыкIи зыкьэухъумэжынымкIэ Министерствэр агъэпсыгъ заор кIо пэтэз. Апэ заор, нэужым дзэм иуцун гъэпсыгъэ

хъугъэ, – кытфилотагъ Сосналые Любэ. – Заор заухым, Абхъазым сэри сыкьэ-кIуагъ, сишъхьэгъусэ мыщ сыдыщылагъ. 1996-рэ ильэсым Кьэбэртэе-Бэлыкьарым дгъэзэжыгъэ. Илъэси 9 фэдиз тешIагъэу Абхъазым тыкьэкIохьын фае хъугъэ – Iэпылэгъу афэхъунэу СултIан кьеджагъэх.

2005-рэ ильэсым имэзэе мазэ и 25-м кыщыублагъэу 2007-рэ ильэсым нэз Сосналые СултIан Абхъазым зыкьэу-хъумэжынымкIэ иминистрэу ыкIи ивице-премьерэу Iоф ышIагъ. Зэсымэджэ нэуж 2008-рэ ильэсым идунай ыхъожьыгъ. Абхъазым ишъхьафитныгъэ зыпсэ фэзытыгъэхэм яшIэж саугъэт зэхэтэу Щытхъум ипарк дэтым Сосналые СултIани исаугъэт тет. Пенсием зэкIо уж Сосналые Любэ Абхъазым кынагъэу псыгъэхъунэу Рицэ Iоф щешIэ.

– Абхъазыбзэр адыгабзэм зэрэфэдэм уасэ фэпшынэу щыт. Зэо ужым Абхъазым сыкьызэкIом, сизакъоу охтэ заулэрэ сыдэсын фае хъугъагъэ. Телевизоры зыхэзгъанэкIэ, абхъазыбзэкIэ кьэтынхэр кIохэ зыхъукIэ, зыгорэ тэрэзэу зэхэсы-мышэу, нахь лъэш сшымэ, нахь зэхэс-

хымэ кызыгурылоштэу кыссыхъоу макъэм хэзгъахъоштыгъ. Ахэм ямэкъа-мэхэр адыгабзэм зэрэфэдэхэр! Цыфхэр зэзыпхыхэрэр гущылэхэр, гум кыкIырэ мэкъамэхэр ары. Убзэ пшIэныр – Iофышху, тызэрэзэлукIэрэр, непэрэ мафэхэми тызэрэзэкъотыр зымыуасэ щылэп. Хъазынеба илъэси 100 хъугъэу

псыхъоу Кодор телым, Гульрипшкэ ыкIи Очамчирскэ районхэм ягунап-кьэхэм адэж КьокIыплэ ыкIи Кьохъэплэ зэуапIэхэр щызэхэхъажьыгъэх, Ионыгом и 30-м, 1993-рэ ильэсым зэрэкъэралыгъоу шъхьафит хъужьыгъэ.

Мы мафэм Сыхъум ипсылушъо урам зэхэтхэу кьырэклэх, лъэпкь мэфэклышхо шашы, джащ фэдэу зэрэеспубликэу шагъэмэфэклэ.

Абхъазхэм зэкIэми апэ акъоуцагъэхэр Темыр Кавказым игуфакIохэр ары. 1992-рэ ильэсым ишышъхьэлэу мазэ Мыекъуапэ абхъазхэм Iэпылэгъу языгъэгъоты зышIоигъохэм язэхэхъэ щыкIуагъ. ГуфакIохэм яотряд апэдэдэ зэхэзы-щагъэхэм ыкIи кьушъхьэхэмкIэ зэпыры-кIыи Абхъазым кIуагъэхэм ащыщыгъ Хьодэ Адам. Шышъхьэлэу мазэм и 26-м илъэс 35-рэ ыныбжэу ар Учхоз кыщау-кIыгъ, Абхъазым шагъэтIылыгъагъ, ау илъэс заулэ зытешIэ нэуж ичылэ гупсэу Хьальэкъуае кьащэжыгъ. Мы кьуаджэм

«Адыгэ макъэр» лъэпкыбзэкIэ кызыр-эдэкIырэр! ПкIэнчъэу алуагъэп ныла – бзэр кIодымэ, лъэпкыри кIодыжьышIт. Арыш, тиреспубликэхэр зэрэзэкъотхэм мэхъанэшхо иI. Тызэгъусэмэ, тыбзэ тырыгушIэмэ, джыри нахь тызэпэб-лэгъэщт. Арыба зыфэягъэхэр Абхъазым ишъхьафитныгъэ фэбэнагъэхэри. ЗэкIэ гуфитхэм хьопсаплэу ялагъэр Абхъазыр шъхьафитэу, шIэныгъэлэжьхэри, усакло-хэри, тхакIохэри, сурэтышIхэри шыла-жьэхэу, щыусэхэу щытыныр, Темыр Кавказым зэкIэ адыгэу, абхъазэу щыпсэухэрэр щызэлукIэшъунхэр ары. – еIо Сосналые Любэ.

Ткъош республикэм зыкIэхъопсыщ-тыгъэр кьыдэхъугъ. Непэ ащ хэхъоны-гъэхэр ешIых, ыпэкIэ лъэкIуатэ. Тызэры-лэжьэрэ лъэныкьохэм ялбытыгъэу тэри ащ щыпсэухэрэм Iоф адэтэшIэ, тизэпхыныгъэхэр тэгъэпытэх.

МЭШПIЭКЪО Саид.

Сурэтхэр: «Адыгэ макъэм» ихъар-зынэщ.

Усэ сатырэри мамырныгъэм фэлорышлэ

Абхазым ишъафитныгъэ фэбэнагъэхэм ащыц Къаныкьо Нурхъэли. Ар зэлышлэрэ къэбэртэе тхаклоу Къаныкьо Саадулэ ыкью, усаклоу, драматургэу, журналистэу Къаныкьо Заринэ ыш.

Шылэ мазэм и 5-м, 1964-рэ илэсым Къэбэртэе-Бэлыкъарым кышыхъугъ, апшэрэ гъэсэнэгъэ илагъ. Абхазым ишъафитныгъэ фэбэнагъэу гуфаклоу клягъэхэм ахэтыгъ. Заор кызыжъэм, ежыр Абхазым шылэу тефагъ. Къэбэртэе батальоным хэтэу Сыхуэм къагъэгъунэзэ, апэрэ зэпэуцоу зыхэлэжъагъэм Къаныкьо Нурхъэли щыфэхыгъ. Ар зышхъугъэр кыушхъэу Мамзышхъа, шышхъэу и 25-м, 1992-рэ илэсым. Абхаз Республикэм итын анахъ лъапэу Леон иорден Къаныкьо Нурхъэли щымылэжъэу кыфагъэшъошэжыгъ.

Якълэ Абхазым зэрэкуагъэр, ишъафитныгъэ зэрэфэбэнагъэр унагъом щыцхэм зашлагъэр зэрэщымылэжыр къазфалопщыжыр арыгъэ. Ыгъэгумаклынхъу фэмыеу, макъэ арымэгъэлоу ар зэуаплэм лухагъ. Абхаз заом лыгъэ щызезыхъэгъэ адыгэ лыхъужь пстэуми афэдэу, лъапкъ къошхэм яшъафитныгъэ фэбэнагъэу пшэрыл шхъалэу зыфильгъужыгъ. Къаныкьо Заринэ ыш фэгъэхыгъэу бэу кылыатэрэп, унагъом, лакъом члэнэгъэшхо ар афэхъугъ, ау пшэдэклыхъыр инэу зэхэзышлэрэ хэтрэ адыги нэмык зеклуаклэ, нэмык еплъыклэ а уахътэм илэн ылъэкълэщыгъэп.

Абхазым щыклогъэ заом теклоныгъэр кызыцыхъыгъэм илэс пчъагъэ тешлэжыгъэу лыхъужьым ышпхъоу Къаныкьо Заринэ адыгэхэмрэ абхазхэмрэ творческэ лофтхъабзэхэмклэ ащ цызэфещэх. Мамырэу, шъафитэу псэурэ къошхэм шлугъэрэ дэхагъэрэклэ тахъхъ, лъапкъ культурэхэр, тилъапкъыбзэхэр кызыэрэдгъэнэщтхэм тызэгъусэу таделажъэ. Мыщ фэдэ лофтхъабзэу Къаныкьо Заринэ клэщаклоу зыфэхъухэрэм мэхъанэу аритырэм фэгъэхыгъэу гушылэгъу тыфэхъугъ.

— **Лъапкъ цыкълухэм зызыпхырэ лофтхъабзэхэр афызэхэпщэнхэм сыд фэдэ мэхъана илэр, тэ, адыгэхэмрэ абхазхэмрэ, сыда тыззыпхъу плытэрэр?**

— Ащ фэдэ лофтхъабзэм изэхэщэн Сосналие Любэрэ сэрырэ акъылэгъу тызэфэхъуи ыуж тыхагъ. Любэ ишхъэгъусэу Сосналие Султлан Абхазым заор кызыжъагъэм щегъэжъагъэу къошхэм акъоуцонэу къэклогъагъ, теклоныгъэ къыдахыным ыкълуачлэ хилъхъагъ. Къэбэртэе-Бэлыкъарым, Адыгеим, Къэрэщэе-Щэрджэсым къарыкылгъэ клэлэхэр зэкъуигъэуцагъэх. Тэ тыщыл тыбзэ псаумэ, тыхабзэ тырыгуа-зэмэ. Адыгэ лъапкъхэм тыкызэгъэгъунэрэ тыныдэльфыбз. Абхазхэри кытхэтэу зы бзэ унагъо тыщыц, зы лъапсэ здытил. Мы дунэешхом абхаз закъохэр ары кытпэблагъэу щытилэхэр. Мыдрэ лъапкъэу дунаим тетмэ къошыбэ ял бзэмклэ зэпхыгъэхэу. Мыклодыжын бзэхэр бэ мэхъух. Тэ тыбзэ зыхахъэрэп клодыжын зылъэкълэщтхэр ары. Ащ пае тызэрэлыгъын, тызэкъоуцон, бэ тшлэн фаер. Тыбзэ зиужыжыным пае клэлэгъуалэхэр егъэхъопсэгъэнхэ фае. Усэ зытхышъурэ нахъыжхэр дунаим ипчэгу шхъалэхэм арэхъэх, ар тэрэзэу бгъэ-

лъэгъошъумэ, ныбжыкълэхэр клэбгъэ-гушлунхэ, тхэным кыфэбгъэушынхэ плъэкълэщт.

Тинахыжхэмрэ тинахыкълэхэмрэ литературэр арыми, искусствэр арыми зэрэмыубытышхъу тлэкълэ зэхэклыхъу хъугъэ. Ахэр зэфэтщэжынынхэ фае. Адыгеим е Къэбэртаем ямызакъоу, тызэгъусэу тызэхэхъан фае. Тэ бэдэдэ тыхъушъуштэп. Усэ зытхырэр бэл, ау усэ еджэрэр бэ хъун ылъэкълэщт. Литературэр, тхэныр кыхэзыыхэрэр дзэ фэдиз хъухэрэп, ахэр кыхэ-шыпыкылгъэу щыт. Арышъ, джыдэдэм сыд фэдэ шыкълэмклэ тхыгъэми, усэ дунаим кыпфитегъэхъанэу щытмэ, а усэм тыкыеджэжыбзэ дгъэлун фае, бзэм хэхъоныгъэ фэтшын фае. Тызэкълэпкълоу, тызэрэлъэгъоу, тызэбгырыкълэжъэу мыхъоу, тэ тхыхэрэр тыныдэльфыбзэхэмклэ зэтыдзэкълэжыхъэзэ, кыхэтыутыжыхъэзэ, «мыщ фэдэ адыгэ е абзэу усакло, мыщ фэдэ къэбэртэе тхаклоу щыл, сыд ащ ытхыгъэр, сыд фэдэ тхылыкълэ дунаим кытырыгъэхъагъэр?» тлозэ тызэлъыплъэжынын фае. Ар тфызэшлэклэныу кысцэхъу.

Зыгорэхэри лэпылэгъу кытфэхъунклэ

хъун. Абхазым культурэмклэ и Министерствэ мыгъэ лэпылэгъу кытфэхъуи нахъыбэу, нэбгырэ 15 тыхъоу тызэхигъэхъагъ. Ар зыгорэм макълэу кышы-хъунклэ хъун. Ау джыри зэ кыкълэзгъэтхын: тхэкълэшхохэр бэ хъухэу, орэу дунаим кытэхъэхэрэп. Нахъыпэм Москва агъаклохэу, Литературнэ институтым щырагъаджэхэу щытыгъ. Джы шхъадж зэрэфызэшлэклэрым тетэу мэлсэу. Тэ, нахъыжхэм, а нахъыкълэ цыклоу кыткълэпхъагъэ хъугъэхэм лэпылэгъу тафэхъун фаеу кысцэхъу.

— **Зарина, о зэкъош усаклохэм сыд пшлогъэшлэгъонэу къахэбгъэщырэ?**

— Лъапкъ тхъапша дунаим тетыр, сыд гъэшлэгъонэу ашлагъэр? Дунэе тхыль

фестивальхэм сахэфэнэу хъугъэ. «Зэ сэсыехэм сахэфэжыгъагъот» слощтыгъэ. Сэ Хэку сил, бзэ сил. Сизэкъуабзэу пчэгум сыкырагъахы адыгабзэкълэ усэм сыкызыеджэм сегупшысагъ: «Ярэби, сыд фэдизрэ джыри тыщылэщт? Ежъхэм ашлогъэшлэгъонэу испаныбзэкълэ, инджылызыбзэкълэ матхэх, урысыбзэкълэ тхэрэр бэдэд. Тэ тхыль гъэшлэгъон тхъапша дунаим кытедгъэхъашъурэр?» Кызы-сэгъэзэжыым, тэр-тэрэу тызэхэхъэ сшлогъоу сыкыжъугъ. Сизакъоу сичыплэ сисэу сытхэщъун, ау сыгу хахъорэп сизакъоу хъумэ. Сэ шу слъэгъурэ цыфхэр зэхэзгъэхъашъумэ сыгу хахъо. Тиadyгэ журналистхэм тыбзэ зэраухъумэшъурэр, ыпэкълэ зэрэлъагъэкълэтэшъурэр хэсэгъу-нэфыкыл, ау литературэм кыхахъэрэр макълэ. Ащ клэджэхъопсыгъэхэмэ дэгъугъэ. Ары ыбгъукълэ сыщытэу сыкызыкълэплъырэр. «Сыд тфэшлэшъуштыр?» — упчлэ зэсэ-тыжы. Къашъокълэ, пщыналъэкълэ цыф минхэр кыпфещэлэщтхы. Бзэкълэ, литературэмклэ цыф зытфых зэхэбгъэхъашъоу, зы тхыль гъэшлэгъон кызы-кълэпкъоужьклэ, ащ осэшхо ил. А тхылым цыфишъэ, цыф мин еджэщъушт. Тхылыр ары къэнэжыштыр. Тхыгъэм лъапкъым итарихъ, ишэн-хабзэ, икультура кыкълонэщт.

— **Бзэр, лъапкъыр къэнэжынынхэм пае сыд анахъ шыкълэ-амалышлоу плъэгъурэр, сыд шлэгъэн фаер?**

— Тиеджаплэхэр гъэсэн-ыгъэмклэ чыплэ министрствэхэм япхыгъэх, ахэр Москва епхыжыгъэх. Тэ, тхаклохэм, журналистхэм, лъапкъым иклэлэджаклохэм тыналэ атетын, дгъэлэплэнхэ фае. Къэбэртэе-Бэлыкъарым илэс пчъагъэ хъугъэу Бзэ Хасэ щэлажъэ. Ахэм бэ афызэшлэклэрыр. Адыгаб-зэмклэ клэлэеджаклохэм акъоуцох, яфитыныгъэхэр агурагъалох. Сабыир адыгаб-зэкълэ гупшысэным тепщэжынын фае. Ащ пае пшысэ птхын фае, пшысэ тепхын фае, компьютер джэгукълэхэр зэхэгъэуцогъэнхэ фае. Нарт эпосым хэт къэбархэм атешыкылгъэ тхыгъэ клэклэхэр зыдэт тхыльхэр тхыгъэнхэ фае. Адыгабзэкълэ кино тыхыгъэн фае.

Творческэ цыфхэр зэхэщэгъэнхэр, нэлуасэ зэфэшлыгъэнхэр зэкълэ литературнэ проектхэм альапсэу щыт. Проектхэр зисхъухъэхэкълэ, грант е нэмыкълэ мылкъу лэпылэгъухэм сязжэу сыхабзэп. Темыр Кавказыр — дунаим ичылплэ гъэшлэгъонхэм ащыц. Лэпылэгъур ныбджэгъухэм къабгъодэклэ. Адыгабзэм, абхъазыбзэм, зэпэблэгъэ бзэхэм арыгушылэрэ лъапкъхэм дэгъу дэдэу тызфэлажъэрэр къагурэлэ. Шъолъыр зэфэшхъафхэм тащэпсэу — Адыгеир, Къэбэртэе-Бэлыкъары ыкли Къэрэщэе-Щэрджэсыр — ар Урысыем ылъэныкълэ, ыкли Абхъазыр. Тызэлэчыжъэу тэпсэуми,

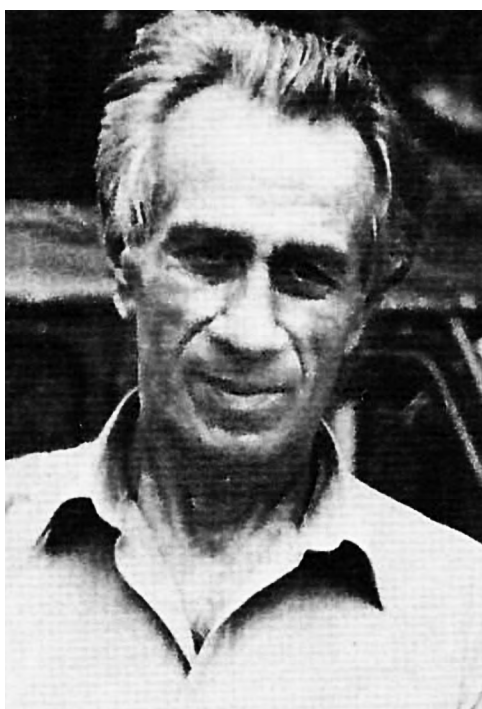
тызэзыпхырэ лъэныкълэхэр щылэх, ар зыщыдгъэгъупшэ хъуштэп. Тилитературэхэм зэдэклыхэр ащытшынхэ фае — адыгабзэм илпыр абхъазыбзэкълэ, абхъазыбзэм илпыр адыгабзэкълэ зэрадзэкълэ ашымэ, тилитературэхэм, лъапкъыжым хэхъоныгъэхэр ашылэщтхы. Тигушылэхэм, кызыэрэслюагъэу, зы лъапсэхэр ялэх, ахэр дгъэунэфыгъэх, тызэрэзэщыщым, тызэрэзэкълэжыным ахэр ишыхъатхы. Къэбэртэе-Бэлыкъарым, Налщык кышыдэклэры гъээзетхэм, журналхэм тиабхъаз лофшлэгъухэм ятхыгъэхэр къарытэгъахъэх. Джащ фэдэу Сыхуэм адыгэ тхаклохэр кышыхаутхы. А лофшлэныр лыгъэкълэжъэу фае. Зэлулэгъухэм азыфагу кыдэфэрэ уахътэм а лофшлэныр эшлэотэхы. Нэбгырэ зытлуц къодыеу щымытэу, лофтхъабзэхэм къахэлажъэхэрэм япчъагъэ хэхъо. Мыгъэ Абхазым культурэмклэ и Министерствэ ткъош шъолъырым щызэхэтщэгъэ фестивалым игъунапкъэхэр нахъ зэлуи-гъэкълэжыгъэх, Адыгеимрэ Къэрэщэе-Щэрджэсымрэ кыхыгъэлэжъагъэх. Ричэ псыхъураим имызакъоу, Абхаз драматическэ театрэм зэхэхъэр кышызэлутхыным иамал кытатыгъ. Гъэрэклопагъэ Урыс драматическэ театрэм щызэхэтщэгъагъ, ар Фазиль Искандер фэгъэшъошэжъагъ, мыгъэрэ зэхэхъэр — Нало Заур. Джащ фэдэу Кавказым илъапкъхэм ацлэ тэгъэлу, тицылф гъэсагъэхэр тшыгъуп-шэхэрэп, ахэр тшысэтэхыплэх. Лъапкъ ухъумэным, зэгурылонегъэм ахэм ялахъышхо хашыхъагъ. Лэклэбым шылэ тилъэпкъыгъухэри кытлэпэплэх. Абхъаз диаспорэри ахэм ахэт. Бзэ зылулэу кыддэгъушылэхэрэр зы лъэныкълэу, ахэм агу ихыкылэрэр кытлэагъэлэсы. Бзэ зылулэмылхъэхэу къаплэхэрэм, зыхэку къэмыкълэжышъуштыр, ау ащ клэжыоп-сыхэрэм лофэу тшлэрэр лъэшэу ашлогъэшлэгъон, ашлэлап. Тэ тыхэку тисэу тыбзэ дгъэкълэдын тыфитэп, ар къэдгъэгъунэныр тилъэрыл шхъал. Зэгурылонегъэр, мамырныгъэр лъапкъхэм азыфагу илэу тыкызыэрэзэтенэщтым, тызэрэлъыкълэжыным хэдгъахъозэ тызэдэлэжъэн фае. Усэ сатырэр мамырныгъэм, зэкълэжыным афэлорышлэрэмэ ащыц!

ТЭУ Замир.

Сурэтхэр: Къаныкълэхэм яунэгъо хъар-зынэщ.

ЯщыЛэныгъэ Гьогу

Мы мазэм Урысыем ижурналистхэм я Союз Шьачэкэ ичыплэ организацие зызэхашагъэр ильэс 65-рэ мэхьу. Ащ ипэгьоклэу Псышлэпэ районым къэбар жьугъэхэмкэ иамалхэм ятарихъ щыщ пычыгъохэм такытегушылэ тшлэиуагъ.

С. Кобл

Тихэгъэгу ижурналистикэ охтэ кызырыкълэу кызылэпчырэр. Анахъэу кын хэтхэр мыкьэралыгъо гъэзетэу районхэм, муниципалитетхэм къащыдэкыхэрэр ары. Тиражыр кыелыхы, кызырэдэкыхэрэм ипчъагъэ нахь маклэ мэхьу, журналистхэм янахыбэм социальнэ хытыум загъэзэжы е нэмыкь лэфшлэн къагъоты.

Статистикэ гъушъэм нахъэу мафэ къэс нафэ хъурэ пчъагъэхэм дэгъоу экълэри къегъэлагъо. Гушылэм пае, блэкыгъэ лэшлэгъум ия 90-рэ ильэсхэм якыхыагъум Шьачэ и Темыр район гъэзет пчъагъэмкэ, электроннэ шыклэм тетэу кыдэкырэ СМИ-мкэ зыгъэпсэ-фыплэм и Гупчэ район нылэп ыпэ итыгъэр. Охтэ зэфэшхьафхэм мыщ мыдэу лэф щашлагъ «Лазаревские новости», «Лазаревская неделя», «Лазаревская панорама», «Шапсугия» зыфиолорэр, район радиор.

2021-рэ ильэсым Псышуапэ унэе медиахолдингшхоу «БРИО» зыфиолорэр кышыцэуахыгъагъ. Ащ «БРИО-ТВ», тхьамафэм зэ кыдэклэу «Район» зыфиолорэр, ФМ-радиостанциер ыкли интернет нэклубгъор зэрипхыгъагъэх. Ау ащ бэрэ лэф шылагъ. Ахъэ имыкьум ыпкь кыкыкыкэ ильэситлу нахыбэ темышлэзэ зэфашыжыгъагъ.

Арэу щытми, журналистхэр лэфшлэн пае къанэщтыгъэхэл. Къалэм имызакоу, ащ пэлудзыгъэ псэуплэхэри янэплэгъу рагъэкыштыгъэхэл, муниципалитетым иобщественнэ-политическэ ыкли культурнэ шылакэ чанэу хэлажэщтыгъэх, зыгъо лэфыгъохэм афэгъэхыгъэу агъэхъазырыштыгъэр бэ, патриотизмэм, гъэсэнэгъэм, шушлэ лэпылэгъум япхыгъэ лэфтхьабзэхэм клэщакло афэхуштыгъэх. Къалэ ыкли район хэбзэ къулыкьухэм ялофшлэн, чыплэхэм хэхьоныгъэу ашы-хэрэр, псэуплэхэм ящылакэ, тичыплэгъухэм ягъэхьагъэхэр, лъэпкэ зэфэшхьаф-фыбэу зыгъэпсэфыплэм щыпсэхуэрэм ятарихъ, япсэуклэ журналистхэм къалуа-тэщтыгъ.

Аужырэ ильэсипшым ушхьагъу

зэфэшхьафхэм, анахъэу ахъэ щымылэм, къахэкыгъэу къэбарлыгъэлэс амалхэм чыплэу районым щаубытырэм бэклэ кышыкылагъ. Непэ къэнагъэхэр шьолъыр гъэзетэу «Шапсыгъэмр» унэе изданиеу «Лазаревские новости» зыфиолорэмр. лэфыгъуабэ щыл нахь мышлэми, Урысыем ижурналистхэм я Союз ичыплэ къутамэ мэлсэу.

— Непэ тисатырэ хэтыр нэгырэ 18 зэрэхуэрэр, — кылуагъ Союзым краимкэ икьутамэ ирайон организацие ипачэу Владимир Есипенкэм. — Аныбжыкли, лэфэу ашлэрэмкли ахэр зэфэшхьафхы, ау журналистикэм, творчествэм шулгъэгъоу афырылэм зэрэпхы. Гухэкми, тирайон и СМИ-хэм янахыбэм лэф ашлэжырэп, къэнагъэхэр ерагъэу хэкыжыкы. Арэу щытми, ахэм ялофшлэн кызытырагъэуцорэр, къэлэ ыкли шьолъыр гъэзетхэм зэпхыныгъэ адырлэ, тхыльхэр, брошюрэхэр кыдагъэкых, краеведением, научнэ лэфым апылхы, ныбжыкыкэхэм яплун, патриотизмагъэм фэгъэсэгъэнхэм дэлажэж.

— Гухэкми, ильэс къэс лэфыр нахь дэи мэхьу, — кылуагъ «Лазаревские новости» зыфиолорэм изэхэ-щаклоу ыкли иредактор шхьалэу Роман Беляковым. — Мэкъэгъэлухэм, рекламэм кыфахырэ ахъэр ары гъэзетыр зэрэщылэр. Нэмыкь СМИ-хэм афэдэу, пандемиеу блэкыгъэм лэфыр нахь дэижь кытфышылэ. Аужырэ ильэсипшым рекламэр хэпшыкыкэу кыелыхыгъ. Ащ пае хахъоу тилэм кышыкыли, апэ тиражыр нахь маклэ тшын фаеу хъугъэ, етланэ гъэзетыр кызырэдэкырэп ипчъагъэ кышыцдгъэлагъ. Нахы-пэккэ тхьамафэм зэ тыкы-дэкыштыгъэмэ, непэ мазэм зэ-тло нылэп.

Шьачэ ильэсипшым анахыжхэм ашыцэу «Шапсыгъэм» илофхэм зытети кызырыкълэу. Ильэс 32-рэ хъугъэу кыдэкырэ гъэзетыр Краснодар краим игубернатор ильэс къэс кырытырэ грантыр ары цызгъалэрэр.

— Шьачэ ыкли Тлопсэ районым ашы-зэбгырыкырэ «Шапсыгъэм» тэрклэ осэ ин ил, — кылуагъ хы Шуцлэ Шушэ шапсыгъэхэм я Адыгэ Хасэ ипачэу Клакыху Мэдждэ. — Тишолъыр ыкли адыгэхэм ядунай яобшественнэ, политическэ ыкли культурнэ шылакэ ащ инэклубгъохэм арыт, цыф гъэшлэгъонхэм, зэльашлэрэ ыкли шхьэкыфэхшо зыфащырэ тичыплэгъухэм, къуаджэхэм ялофыгъохэм, тарихым, тилгъэпкэ икультурнэ ыкли гушхьэ клэн афэгъэхыгъэу очеркхэр инэклубгъохэм кьарэхъэх. Гьогу кын кыкылу, ау ишхьафит гупшысакыкэ адрэхэм атекы хъугъэ. Сыд икыными, ар мамырныгъэм ыкли лъэпкэ зэгурылоныгъэм ягъэпытэн фэлорышлэ.

Мазэм зэ кыдэкырэ гъэзетым «Колхозный путь» ыкли «Шапсугский большевик» зыфилоштыгъэхэм ашылажэ-щтыгъэ журналистхэм ятарихъ, хэбзэ дахэу ялагъэхэр лгъэгъэкуатэх. Уахътэр сыд фэдэу щытми, лъапсэхэм, тарихъ шлэжым, хабзэхэм уадэмыхыным мэхъанэшхо ил.

Шьачэ ижурналистхэм я Союз иуби-лей ащ хэхьоныгъэхэр ышлынхэм зилахэ

мымакыгъэу хэзылхьа-гъэхэм ацлэ къеплон атефэ. Апэрэ сатырэм хэтых «Шапсугскэ большевикым» илофы-шлагъэхэу, Советскэ Союзым и Лыхъужэу Феодосий Иотка, фронтовикхэу Цунтыжъ Хьарунэрэ Огъулэ Хьамедэрэ, ахэм ауж кыкыгъэхэу, непэ макыгъэу зыцлэ ашлэжыкыхэрэр.

Гушылэм пае, Шьачэ ипрессэ итарихъ мымакыгъэу зилахэ хэзылхьагъэхэм ашыц къуаджэу Хьаджыкыо кышыцхъугъэу Шыжъ Хьаджирам. Ащ я 20-рэ ильэсхэм Цлэмзэ ипартийнэ еджаплэ кыуухыгъ, икьоджэ гупсэ и Совет итхьамэтагъ. Нэужым колхозэу «Красный октябрь» зыфиолорэм, етланэ районым заготов-кэхэмкэ иотдел япэцагъ, Шапсыгъэ райисполкомым итхьаматэ игуадзэщтыгъ, ахэм ауж ильэс пчъагъэрэ «Шапсугский большевик» зыфиолорэ гъэзетым иредактор шхьалэу лэф ышлагъ.

1936-рэ ильэсым Шыжъ Хьаджирам ВКП(б)-м и Шапсыгъэ район комитет иятлонэрэ, етланэ иапэрэ секретарэу

А. Хушт

хадзыгъагъ. 1939-рэ ильэсым имэкью-гъу мазэ Краснодар край хыкумым ильэс 25-рэ хьапс тырилхьы Коми АССР-м ащэгъагъ. Пальэр кыуухи икьуаджэ кызыгъэзэжым, клэлэцыкы лэзэплэ-гъэпсэфыплэу «Голубая дача» зыфиолорэм завхозэу лутыгъ, гъэпсэ-фыплэу «Аше», «Южный берег» зыфиолорэм япачэхэм ягуадзэу лэф ышлагъ. 1967-рэ ильэсым Шыжъ Хьаджирам дунаим ехыжыгъ. Шымылэгъэу ар аухыжыгъагъ, изеклуаклэхэм бздэж-шлагъэ ахэмылгыгъэу хыкумым ыгъэ-нэфыжыгъагъ.

Хьаджыкыо щыщ Нэпсэу Рэщиди жур-налистикэм мымакыгъэу чыплэ щыубытыгъ. Тичыплэгъу журналист сэнэхъатэу зери-гъэгъотыгъэмкэ Адыгеим лэф щышлагъ. Я 50-рэ ильэсхэм ар Шэуджэн район гъэзетэу «Колхозная жизнь» зыфиолорэм пшэдэкыжэ зыхырэ исекретарыгъ, етланэ иредактор шхьалэу, ильэсыбэрэ ипэцагъ Кошхьэблэ районым ильэзетэу «Путь Ильичам». Ахэм ауж ильэсипшлэ пчъагъэрэ гъэзетэу «Адыгейская правда» зыфиолорэм иредактор шхьалэу лэф ышлагъ. 2005-рэ ильэсым дунаим ехыжыгъ.

Кобл Салбий къуаджэу Шоикыо кы-шыцхъугъ, ау Шьоджэикыо еджаплэр кы-шыцхъугъ. Дзэ къулыкьу ужым Темыр лъэныкыом лэф щышлагъ. 1967-рэ ильэ-сым Адыгеим ит къуаджэу Хьакурынхьа-

блэ иунагъо игъусэу клэжыгъэ. Фило-логиемкэ апшэрэ гъэсэнэгъэ зызэре-гъэгъотым журналистикэм хэхъэгъагъ. Ильэсыбэрэ ар район гъэзетым шылэ-жыагъ, отделым ипэцагъ, пшэдэкыжэ зыхырэ секретарыгъ, редактор шхьэ-лагъ, етланэ республикэ гъэзетэу «Ады-гэ макъэм» исобкорыгъ. Я 90-рэ ильэс-хэм Кобл Салбий ипрофессионализма-гъэ кызыцхыгъэу чыплэми кышыцхьэ-пэжыгъ. Ар мээзэ зауэрэ «Шапсыгъэм» иредактор шхьалэу. 1993-рэ ильэсым дунаим ехыжыгъ.

Гъэзетым охтэ зэфэшхьафхэм шылэжыгъэ журналистхэм ашыц Нэ-гъуцу Шыхьэрхъан. Ар Шэхэклай кы-шыцхъугъ. Шэхапэ дэт гурыт еджаплэм ыуж Ростов икьэралыгъо университет журналистикэмкэ иотделение клэхъ-гъагъ. Ар кызыеухым, къалэу Волгоград игъэзет, етланэ ителевидение лэф ащи-шлагъ, 1980 — 1987-рэ ильэсхэм Псы-фабэ культурэмкэ икьэлэ отдел ипэ-цагъ, шьолъыр гъэзетэу «Менеджер» зыфиолорэм иредактор шхьалэу.

1991-рэ ильэсым ижьоныгъоклэ мазэ Нэгъуцу Шыхьэрхъан «Шапсыгъэм» иредакторэу агъэнэфэгъагъ. Ильэсрэ а лэнатлэм лутыгъэу Дунэе Адыгэ Хасэм ригъэблагы, гъэзетэу «Нарт» зыфиолорэр кыдыгъэкынуу ригъэжыгъагъ. Налшык, Мыекъуапэ ыкли Черкесскэ лэф ащи-шлагъ, краим ыкли Шьачэ ягъэзетхэм итхыгъэхэр къаригахъэщтыгъ. Ильэсэу тызхэтым ищылэ мазэ дунаим ехыжыгъ.

Ильэсипшлэ фэдизрэ «Шапсыгъэм» иредактор шхьалэу Хушт Асланбий Шэхэклай кышыцхъугъ. 1951-рэ ильэсым Къэбэртэе-Бэлыкьар кьэралыгъо универ-ситетым тарихымкэ ифакультет кы-зыеухым ыуж Адыгеим бэрэ лэф щышлагъ. Клэлэгъаджэу ригъэжыгъагъ, еджаплэм ипачэ игодзагъ, етланэ ипэцагъ.

1962-рэ ильэсым Шьачэ кыгъэзэжы-гъагъ. Мыщ партийнэ лэфым шыпылыгъ. Псышлэпэ райисполкомым иотделхэм ашыц ильэсипшлэ ипэцагъэу клэлэгъэ-джэ лэфшлэным фыгъэзэжыгъагъ. По-селкэм иеджаплэу N 75-м идиректорыгъ, ащ ыужым ильэсыбэрэ клэлэцыкы гъэпсэфыплэ-лэзэплэу «Голубая дача» зыфиолорэм ипэцагъ. 1991-рэ ильэсым пенсием клэжыгъагъ.

Хушт Асланбий общественнэ лэфым чанэу пылыгъ, Адыгэ Хасэм хэтыгъ, 1993 — 2002-рэ ильэсхэм гъэзетэу «Шапсыгъэм» иредактор шхьалэу. Пшызэ шьолъыр изаслуженнэ журнали-стыгъ. 2016-рэ ильэсыр ары дунаим зехыжыгъэр.

Шылэныгъэр лгъэкуатэ. СМИ-хэм япсэ-уклэ кызырэмыкыломи, Шьачэ ижурна-листикэ итарихъ точкэ щыбгъэуцуныр джыри жы. Зэхьокыныгъэшхохэр апэ илхэу аломи, зэклэми чанэу лэф ашлэ, заушомбгъуным, гъэзетеджэхэр нахы-бэ хуьнхэм ыуж итхы. Тилофшлэн лгъэ-гъэкуатэ. Джыри бэ къэтон фаеу щылэр.

НЫБЭ Анзор.
Гъэзетэу «Шапсыгъэм» иредактор шхьалэу, Урысыем ижурналистхэм я Союз хэт.

Сурэтхэр: авторым ихъарзынэщ.

Цыфыр ыкIи поэтиер

Псэ фабэм идэхэгъэ-къэбзагъ

(Усаклоу Ергукъо-Щэшлэ Щамсэт илирическэ эссехэр)

Ергукъо Щамсэт апэ зыщыслагъэр Адыгэ къэралыгъо клэлэгъэджэ институтыр ары, тапэ итыгъэ купым щеджэщтыгъ; нэгъу хьурэебзэ гохъ цыклоу, гуцылэ къеломи умышлэнэу рэхъатыбзагъ. Институт ужым Iоф зэдэтшлэнэу ыкIи зы унэ тызэдисынэу хьугъэ, Адыгэ хэку музеим тыринаучнэ Iофышлагъ, отдел зэфэшхьафхэм тырпэщэгъ. Литературэр, лъэкъ искусствэр, культурэр тиклэсагъэх.

маклэу, къысаджэу къысшлэш, етлани, сэрэп ар — сэлэсэжы... Мары джыри шьабэу къысфитео.

— Къало? Сэра укызаджэрэр?

— Оры, оры! — Iапэ псыгъохэмклэ Iэ къешы.

— Сыда къыпфэмылоу узыфаер?

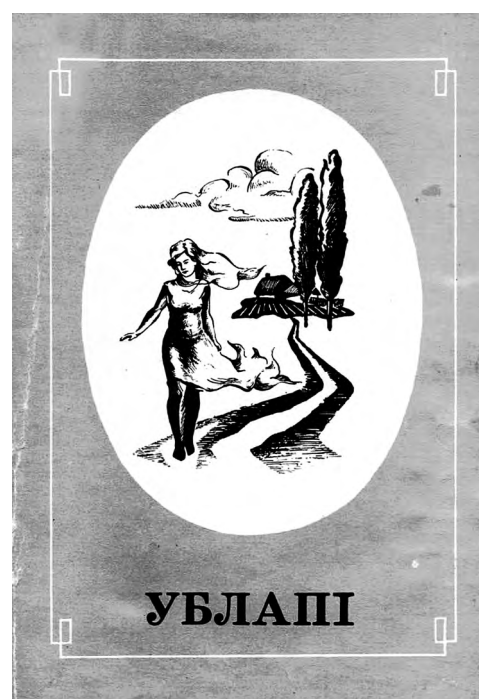
— Сызыфаер, сызыфаер... — тIэклэу мэкIытэ. — «Къысфэгъэгъу» къыослонэу сыфай. Зи кыкIыштэп а Iофым, гуклэ-гушхуи гуитIум зэфашышт. Хьау, орэп зилажъэр — сэрэп, гъогу лъэгъуитIур зыкIызбгъукIуагъэм. СицIыфыгъэ укы-хаплъэу сымумыс. Къысфэгъэгъу, синасып бдэгъоштыгъэп. Орэп зилажъэр — сэрэп.

— Сыда? Сыда? Сыд къэхъугъ? Усы-умысрэп, ау...

Джащ нахъ къымыложъэу ошх шьабэр сишъхьангупчъэ шьэф-шьэфэу къегъылIэ, зэхышIэу пшьэшъэгум игумэклI, етхьалэ ар нэлс щыугъэм.

— Синасыпэп, синасыпэп, синасыпэп, — кытео пшьэшъэгур тыпы-тыпэу.

Мы лирическэ тхыгъэм — эссем, бзылфыгъэ ныбжыкIэм идэхэгъэ-къэбзагъэ, ищэлэгъэ ин, шIульэгъум шъхьауасэу фишIырэр шыкIэгъэтхыгъэу сэлъытэ. Зы гуцылэ гуауи, зы щэлэ мэкъэ чъэкIыгъи хэтэп. Авторым тхэн амалышхоу илэр усэ сатырэ пэпчъ шыкIэгъэтхыгъэ, ошхым иобраз гъэшIэгъон, ащ иIокIэ-шIыкIэ, игъэпсыкIэ-хабзэ ыкIи бзылфыгъэ ныбжыкIэу ылъэгъоу, зэхихэу, зэхышIэрэм анахъыбэжъ псэклэ зыгъэунэфырэм иобраз хэшыкIыгъэ Iэтыгъэ мыщ шыгъэунэфыгъэх. ТIумэ язи ялажъэп гуитIур зэрэзэлуыкIагъэр, ялгъагъохэр зэнэмысхэу зэрэзэбгъодэкIыгъэхэр, сыда Iомэ ахэр зы хъуным нэсыгъагъэхэп. Ергукъу Щамсэт илирикэ зэрэщытэу — лъапы шъхьапы къыдилытэу, хъунэу зэжагъи, мыхъуштыр къызыхэкIыгъэри, зэхэугуфыкIыпагъэу къызышIуагъэх ыкIи аукодыеп, ахэм псэм ымэкъэ шьабэ, ишъхьэлъытэжъ ин ащызэхэошIэ, мыхэр усэ къодыехэп, ушъый пкъыехэп ыкIи гъотыгъо дэдэ, Iэзэгъу папкIэх.

Гузэхэшлэ блэрхэу хэти къешIэкIыгъэхэр пчыхъэпэ зэгъокIхэм дгъэунэфыжхэзэ, тхьапэм нэбгыритIуми едгъэ-кIуштыгъэх. Анахъэу ащIэ хъупхьагъэр Щамсэт, зыфэдэр къэлогъо лирическэ эссе шлагъохэр къыдэхъуштыгъэх. Ахэм ащышхэм къысфаджэу, къясIуалIэрэр зэригъашIэу къыхэкIыгъ... Хьалэмэтыгъэх! Ау мы гузэхэшлэ тхыгъэхэр нэпэ фэдэу хэутыгъошIу-пхырыгъэкIыгъошIу гъэхэп. Гъээтхэм ыкIи журналхэм нэмыкI темэхэр — гъулчъэ-уатэр, цыф лэжъэкIо-лоф-шIаком, нэмыкIым афэгъэхьыгъэхэр нахъ ашIоIофыгъ. «Бзылфыгъэгъум ыкIи ащ ыпсэ атешIыкIыгъэ усэхэм, рассказхэм, — журналистэу Дыхъу Хьисэ зэрилоштыгъэу, усакIуи, тхакIуи афэягъэхэп, умышIэрэмэ, къацэкъэштхэм фэдэу».

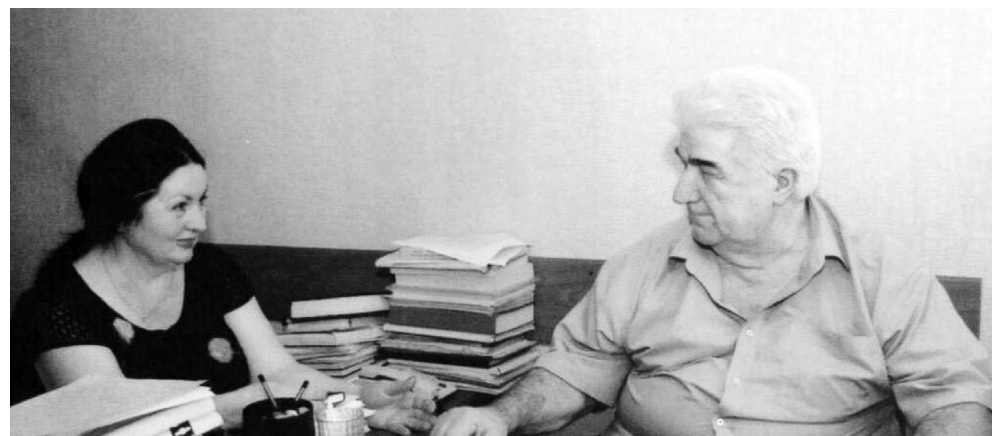
Ауми, уахътэ къэси, Щамсэт илирическэ эссе куп автор куп ятхыгъэхэр зыдэт тхылъ цыклоу «УблапI» зыфIорэр МыекIуапэ 1985-м къыщытырадзагъ.

Ар Ергукъу Щамсэт иусэ-эссехэмклэ къызэуахыгъ. Ахэм цIэ дахэхэр ялэх, гум кыкIэхэу ыкIи гучIэм нэхэу, сурэтышI Iэпэласэм фэдэу бзылфыгъэ ныбжыкIэ дахэм зэхышIэу, зымыгъэгупсэфэу кIыгу усэн-гупшысэныр, лъэшэу IэпкIэ-лъэпкIагъэ ыкIи шьыпкъэгъэ ин хэлъэу къащы-зэшIуихыныр фэукIочыгъ.

Джы Щамсэт илирическэ эссе-произведение цыкIу зэкIэшIыхьагъэхэу, зымы фэмыдэхэу, ежъ игупшысэ нэфыпс къыкIэуагъэхэр усэ къодыехэу пфэлэштхэп, мыхэр тхьэтын шьыпкъэ тхыгъэх.

Орэп зилажъэр — сэрэп

Ошхы, ошхы... Пчыхъэшхьэ хьакIэу къысфаклоу, сишъхьангупчъэ кытеоу

ГумэклI, гукауи, гуклэгъуи ахэтэу щегъыхы ошх шьабэр шъхьангупчъэ кIыбIым.

— Орэп зилажъэр — сэрэп, орэп зилажъэр — сэрэп, — аIоу гуитIур зэ-пэджэжы.

ЗэбгъодэкIых зэнэмысыгъэ лъагъохэр, зэхэхьаны, зы хъуным нэмысыгъэхэр.

«Сидунай хэмыкIырэ цIэр», «Шульэгъупс», «Сыюстыгъ ош пай», «ЗэдытI», «Пчыхъэшхьэ тыгъэр», «Чыгы», «Уз-щысымыгъотыгъэм», «Iэгучалъхъ» мыхэм анэмыкI гупшысэ тхыгъэ улкIэпкIыпагъэхэмклэ Ергукъу Щамсэт псэм шыгы-жые зэрыблэу, игузэхэшлэ дунэу зэ-лухыгъэ фэсакъэу, едэхашIэу, игуапэу, Iэпэлэсагъэ хэлъэу адыгэ бзылфыгъэм ыгу икъэбзэгъэ-лъэшыгъэ апхыриштыгъ.

Щамсэт илирическэ эссехэр сэркIэ литературнэ жанрэ анахъ лъэшэу гур ыкIи псэр зэфэдэу зыщыIорышIэрэх, ахэр цыкIуэхэми, «лъабжъэх», ныбжырэу гум хэтIысхьэх, адыгабзэр лъэшэу ащыфитагъ ыкIи дэхэ дэдэу ащэлорышIэ, ар зэкIэ бзылфыгъэ усакIом хэлъ зэчый хьарэмыгъэнчъэр къэзыушыхьатырэх. Образ гъэшIэгъонхэр къыгъотымэ, яхъозэ, ахэр дышъэ-тыжыын пкъыгъо хъазынэу къегъэшIэтых; гумышIуи, гузэгъагъи, бгыбзи, гуцылэ гырэ макъи ахэлъэп, ахэлукIы мыхэм зэфэдэкIэ щыIэныгъэ акъыл-губзыгъагъэр. Цыфыр ыкIи къешIэкIыгъэ дунэу иныр иIэуытыпIэхэу усэщтыгъэ, гупшысэр зэклипIухьэщтыгъ Ергукъу Щамсэт. ИныбжыкIэгъу-идэхэгъу, ишIульэгъу къабзэу ыпкъынэ-лынэмэ ахэгощэгъагъэр мы усэ гъэпкIэгъэ дэдэхэм ащигъэунэфыныр фызэшIокIыгъ:

нэшхъый макIи, фэбэ IэшIуи, нэплъэгъу шьаби, гуцылэ зафи, шьыпкъэ ини мыхэм ахэлъ, ухэтми, гур ащэфы.

Джыри зы лирическэ эссе:

Чыгы

Щыс кIалэр чыгыгъ егупшысэ. КъэкI-рэр бэ ыгу. Сыдэу гъэшIэгъона мы дун-наир! Сичыгъэу гуклэ сызфэщэгъэр щагум дэт, къысхьан слъэкIырэп ар унэм.

Гъатхэ хъумэ къэкIаракIэ, гъамафэм къыпкIэ, бжыхъэ хъумэ пачыжы, кIы-мафэм джэнэ фыжыкIэ къефапэ. Сэлъэгъу къехъулIэрэр зэкIэ, гуклэ ренэу сылгъэ-сы, ау къыхэсчын слъэкIыштэп зыхэтIым. Къыхэсчынэу сыфэжэмэ, гъушт сичыгъ, къекIу зыхэт чIыгур шъхьэбырабэм.

Хэрэтба, адэ, сышIонэнэп. Сыфэягъ сэ ар унэм къыздытIнэу. Сынэсынэу. Iэ щысфэнэу сызщыфаем. Сыдэу сшIы-на ыгу екIугъэу чIым хэтIагъэмэ? Сеплъэу, згъашIоу, сыфэгъуIэу сыфщытын. ИгъэтIысыгъом сыдэу шъхьэми зи къы-мыхьи?

Къысхьан фэягъ унэм ащ лъыпытэу, згъэсэн фэягъ унэ фабэр къекIу хъунэу. Унэ чыгъ дахэу зиушъомбгъуни!

Еплъы кIалэр щагум дэты чыгыгъ, ыгу етыгъэу егупшысэ чыгыгъ пагэм. Блэгъэ дэдэу дышIэIэнэу ащ мыхъугъэми, лъэплъэ зэрэхьахьорэм ыгъатхэу. ИкIу-тамэхэм дэхэ дэдэу заушху, ылъапси, ыпсэм фэдэм, IаплI рещэкIы.

КIалэр еплъы, еплъы ичыгъ кIасэ, дигощэу игукъауи игушIуагъуи...

Ергукъо-Щэшлэ Щамсэт игъонэмысэу идунэу нэф зихъожыгъэр мэзищ джыри хъупагъэп. Щылагъэмэ, чъэпыогъум и 1-м ыныбжэ илъэс 73-рэ хъуштыгъэ. Иусэ хьалэмэтхэр зы тхылъ зэкIэупкIагъэу къыдэгъэкIыжыгъэхэмэ, бзылфыгъэ лирикэ куу шьабэм чIыплэ гупсэф ыгъо-тыныгъэу сэлъытэ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Сурэтхэр: «АМ» ихьарзынэщ.

Адыгэ шьуашэм и Мафэ хагъэунэфыкIыгъ

КъокIыпIэм щыпсэурэ лъапкхэм яискусствэкIэ Къэралыгъо музей и Темыр-Кавказ къутамэу Мыекъуапэ дэтым адыгэ шьуашэм и Мафэ фэгъэхыгъэ игъэкIотыгъэ мэфэкл программэ хьакIэхэм къафигъэхъазыргъ, ар Iахъ заулу зетеутыгъагъ.

МэфэклIым ипэублэм къэзэрэу-гъоигъэхэм арагъэлъэгъуэгъэх Адыгэ Республикэм идизайнер пэрытхэм ашыгъэ адыгэ шьуашэхэр. Модельерхэу Мыгу Рузанэ, Пэрэныкъо Рузанэ, Блэгъожъ Зулифа, АкIуш Фатимэ ыкIи ХьокIо Рузанэ ялофшлагъэхэр къагъэлъэгъуагъэх.

Нэбгырэ пэпчъ илофшлагъэ ыпсэ щыц Iахъ хильхъагъ, гъэшIэрэ лъапкъ шьуашэр непэрэ уахътэм зэрэдырагъэштэщтым пылгыгъэх. Адыгэ саер шыкIэ зэфэшъхьафыбэу къагъэлъэгъон альэкIыгъ, ахэм ащыщыгъ дунаимкIэ хъэгъэ сэе закъоу Блэгъожъ Зулифа къыгъэхъазыргъэр. Модельерым илофшлагъэ адыгэ лъапкым фигъэхыгъ, ащ итарихъ, лыхъужьныгъэу зэрихъагъэхэм.

Къэгъэлъэгъонхэм къакIэлъыкIоу сурэттехынымкIэ зэнэкъокъоу адыгэ лъапкъ шьуашэм и Мафэ ипэгъокIэу зэхашэгъагъэм зэфэхьысыжъхэр фашыгъэх. Аужырэ тхьамфэ заулэхэм адыгэ шьуашэр ащыгъэу атырахыгъэ сурэтхэмкIэ Адыгеим щыпсэухэр зэхъожьыгъэх, зэкIэмкIи зэнэкъокъум сурэт 250-рэ къырахылапIагъ. Зэнэкъокъум анахъ ныбжьыкIэу текIоныгъэр къыщыдзыхыгъэр ЛIымыгъэнэ Шъалихъ ары. Джащ фэдэу шлухъафтынхэр аратыгъэх,

къыхагъэщыгъэх Бэрэтэрэ Азэ, Тхьаркъуахъоу Рузанэ, Мадинэ ыкIи Сафинэ, Хьуранэхэу Русетэрэ Мадинэрэ, Чэтыжхэу Альбинэрэ Азмэтрэ.

А Iофтхъабзэхэм къакIэлъыкIуагъ Адыгеим искусствэхэмкIэ илофышIэхэм къатыгъэ концертыр. Лъапкъ ордэхэмкIэ ыкIи къашъохэмкIэ къэралыгъо ансамблэхэу «Исламыем», «Ошъутенэм», «Ашэмэзым», «Синдикэм», «Мыекъуапэ инэфылэхэм», «Насыным», оредылохэу Даутэ Сусаннэ, Хьуранэ Азэ, Аббэсэ Долэт мэфэкл Iофтхъабзэм хэлажэхэрэр яплыгъэх ыкIи ядэлугъэх.

Конструктор-модельерэу, АР-м культурэмкIэ изаслуженнэ IофышIэу, искусствэм ыльэныкъокIэ АР-м и Къэралыгъо шлухъафтын илауреатэу СтIашъу Юрэ фэгъэхыгъэ зэхашэхэмкIэ мэфэклIыр зэфашыжыгъ. Къыхагъэщыгъэн фэе мэфэклIыр зэлъашIэрэ модельерыр къызыхъуэгъэ мафэм тэфэу хагъэунэфыкIынэу зэрэрахъухъагъагъэр, мы мафэм ащ ыныбжъ илъэс 92-рэ хъугъэ. ЗэхашахIохэри хьакIэхэри СтIашъу Юрэ къыфэгъушIуагъэх, ежыри Iофтхъабзэм хэлажэхэрэм зерафэразэр, лъапкым игушъхъабайныгъэ къызэраухъумэрэр гопэшхо зэрэщыхурэр къарилуагъ.

КIэлэеджакIохэмкIи къэралыгъомкIи фэдэ

Гъэсэнэгъэ зыцарагъэгъотырэ учреждениехэм ачIэс кIэлэеджакIохэм джырэ уахътэм диштэрэ научнэ шIэныгъэхэр ягъэгъотыгъэнхэм фытегъэпсыхъэгъэ Iофтхъабзэхэр Адыгем щыльагъэкIуатэх.

Урысые Федерацием и Правительство-вэрэ Адыгэ Республикэм и ЛIышъхъэу КъумпIыл Муратрэ Iэпылэгъоу къаратырэм, джащ фэдэу лъапкъ проектэу «Гъэсэнэгъэр» зэрэпхыращырэм яшIуагъэкIэ илъэс къэс республикэм Кванториумхэмрэ «Точки роста» зыфилорэмрэ щызэхашэх.

Ионыгом и 27-м псэупIэу Ханскэм А. П. Антоновым ыцIэкIэ щыт еджапIэу дэтым технопаркыкIэу «Кванториум» зыфилорэр къыщызэлъахыгъ. Мы илъэсым лъапкъ проектэу «Гъэсэнэгъэм» ыкIи федеральнэ проектэу «ЕджапIэхэр гъэкIэжыгъэнхэм» атегъэпсыхъагъэу гъэцэкIэжыны IофшIэнхэр ащ рашылапIагъэх.

Технопаркым икызыэлъухын хэлэжъагъэх АР-м шIэныгъэмрэ гъэсэнэгъэмрэ иминистрэ ипшъэрылхэр зыгъэцэкIэрэ Евгений Лебедевир, Мыекъуапэ имэр иапэрэ гуадзэу Сергей Стельмах, къулыкъу зэфэшъхьафхэм ялыкIохэр, кIэлэегъаджэхэр, еджапIэм чIэсхэр.

— АгъэцэкIэжыгъэ еджапIэм чIэсхэмрэ кIэлэегъаджэхэмрэ сидуапэу шлуфэс шъосэхы. Джы кIэлэцIыкIу технопаркэу «Кванториум» зыфилорэр шьуилэ хъугъэ. Ар хэушъхьафыкIыгъэ научнэ гупчэу щыт, джырэ уахътэм диштэрэ Iэмэ-псымэхэмкIэ зетегъэпсыхъагъ, ахэм яшIуагъэ къэкIошт естественнэ-научнэ, физическэ ыкIи инженер-техническэ дисциплинэхэр зэжъугъэшIэнхэмкIэ. Технопаркыр творчествэмкIэ, кIэхэм якыхыхынкIэ ыкIи зедэлэжьэныгъэмкIэ мэхъанэшхо зилэ чыпIэу хъушт. КIэлэеджакIохэм ямызакъоу, обществэмкIи мышщызэрагъэгъотырэ шIэныгъэхэм фэдэ къахыщт, — къылуагъ АР-м гъэсэнэгъэмрэ шIэныгъэмрэ иминистрэ ипшъэрылхэр зыгъэцэкIэрэ Евгений Лебедевым.

Къалэу Мыекъуапэ ипашэу Геннадий Митрофановым ыцIэкIэ къэзэрэу-гъоигъэхэм къафэгъушIуагъ муниципалитетым ипашэу иапэрэ гуадзэу Сергей Стельмах.

— ПсэупIэу Ханскэм технопарк къызэрэщызэлъахыгъэр мышщыпсэухэрэм ямызакъоу, республикэм икыэлэ шъхьалэ дэхэмкIи мэхъанэшхо зилэ хъугъэ-шлагъэу пIыгъэн плъэкIышт. Мы научнэ гупчакIэр Iэрыфэгъоу, зетегъэпсыхъагъэу щыт, кIэлэцIыкIухэр щеджэнхэмкIи яшIэныгъэхэм нахъ заушъомбгъунымкIи мэхъанэ иI. ЩыIэныгъэм къызэригъэпIагъорэмкIэ, ащ фэдэ технопаркхэр еджапIэм чIэсхэм ямызакъоу, зэкIэ а псэупIэм щышхэми кIуапIэ афэхушт, — къылуагъ Сергей Стельмах.

ЕджапIэм ипашэу Людмила Кузьменкэм хьакIэхэм шлуфэс къары-хыгъ.

— Непэ бэшлагъэу тызэжэгъэ хъугъэ-шIэгъэ гушIуагъор къыддэхуыгъ. Республикэм шIэныгъэмрэ гъэсэнэгъэмрэ иминистрствэ, къалэу Мыекъуапэ ипашэхэм инэу тафэраз кIэлэцIыкIухэм къаратыгъэ шлухъафтынм паче. ГушIэу «Кванториумыр» «квантым» епхыгъэу щыт, ащ кыкIырэр ыпэкIэ улъыкIотэным паче кIуачIэ къыозытырэ, ащ нахъ уфэгъэгъафырэ амал. Джащ фэдэу тэти «Кванториум» кIэлэеджакIохэмкIэ лъэбэкъу цыкIоу щытми, Урысыем икыэлэцIыкIухэр уахътэ фэкIошт лъэбэкъушху ар. ЗэкIэ мышщ щеджэхэрэм гъэхъэгъахэр ашIынхэу, ти Хэгъэгушхо ифедэ зыхэлъышт лъэныкъуакIэхэр къыхагъэщынхэу сафэлъало, — къылуагъ Людмила Кузьменкэм.

Ащ къыкIэлъыкIоу хьакIэхэм технопаркым къацарагъэкIухыагъ. Кванториумым квадрат метрэ 700 фэдиз еубыты ыкIи класс хъоо-пщэуи 6 хэхъэ. Республикэм мышкIу Iэпылэгъоу къафы-хыгъэкIыгъэм ишIуагъэкIэ хэушъхьафыкIыгъэ мебель къащэфыгъ, наукам епхыгъэ Iэмэ-псымэхэр зэрагъэгъотыгъэх. А пстэуми яшIуагъэ къэкIошт кIэлэцIыкIухэм шIэныгъэ куу зэрагъэгъотынымкIэ ыкIи урокхэм къахимыу-бытэрэ яуахътэ гъэшIэгъонэу щагъэкIо-нымкIэ.

Мафэу къызыщызэлъахыгъэм тэфэу апэрэ егъэджен сыхъатхэри технопаркым щызэхашагъэх. Кабинетхэм ащыщ горэм я 3-рэ классым ис кIэлэцIыкIухэм ботаникэм изэгъэшIэн щырагъэжъагъ. ШIэныгъэм игъогу тыхъэгъэ ныбжьыкIэхэм къэкIыгъэ лъапкъ зэфэшъхьафхэр лъэшэу ашIогъэшIэгъонэу микроскопымкIэ къалпыхъагъэх.

— Цыфхэм, псэушъхъэхэм ыкIи къэкIыхэрэм ящылакIэ сшIогъэшIэгъонэу сылэплъэ, зэсэгъашIэ. Нэужым биолог сэнэхъатыр сIэ кызгъэхъащт, ащ паче сыкъэкIуагъ мышщ сыщеджэнэу, — игупшысэхэмкIэ къадэгъошагъ технопаркым щеджэрэ Наре Антонян.

Кванториумым лъэныкъоу зэфэшъхьафхэм нэлуасэ щафашыщтых. Пчэдыжрэ кIэлэеджакIохэм апаче технопаркым урокхэр биологиемкIэ, физикэмкIэ, химиемкIэ, информатикэмкIэ щарагъэхъыщтых, пчыхъэрэ мышщ гъэсэнэгъэ тедзэ щызэрагъэгъотын альэкIышт еджапIэу N 23-м чIэсхэм ямызакъоу, псэупIэу Ханскэмрэ къалэу Мыекъуапэрэ адэт нэмыкI организациехэм ащеджэрэ кIэлэцIыкIухэми.

Адыгэ Республикэр зызэхашагъэр илъэс 32-рэ зэрэхъурэм фэгъэхьыгъэ
Юфтхьабзэу зэрахьаштхэр

Мафэр, уахътэр	Юфтхьабзэр зыфэдэр	Чыплэу зыщызэхашэщтыр
Чъэпыогъум и 1-м 10.00	Адыгэ Республикэм шахматхэмкIэ изэнэкъокъоу 2006 – 2011-рэ, 2012 – 2016-рэ илъэсхэм къэхъугъэ кIэлэеджакIохэр зыхэлэжьэщтхэр	къ. Мыекъуапэ, шахмат клуб
чъэпыогъум и 1 – 8-м мафэм къыкIоцI	Фестивалэу «Машина Голдберга» зыфиIорэр къызыIуахы	къ. Мыекъуапэ, гъэсэныгъэ гупчэу «Кванториум»
чъэпыогъум и 2-м 14.00	Адыгэ Республикэм и Мафэ фэгъэхьыгъэ концерт	къ. Мыекъуапэ, искусствэхэмкIэ Адыгэ республикэ колледжэу У. Хь. Тхьабысымэм ыцIэ зыхьырэр
чъэпыогъум и 4-м 12.00	Адыгэ Республикэр зызэхашагъэр илъэс 32-рэ зэрэхъурэм фэгъэхьыгъэ мэфэкI зэлукIэрэ концертрэ	къ. Мыекъуапэ, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние
чъэпыогъум и 4-м 15.00 – 19.00	Фильм кIакохэм яя III-рэ республикэ зэнэкъокъу шъхьэихыгъэу «Адыгея, я люблю тебя!» зыфиIорэм шIухьафтынхэр къыщызыхьыгъэ фильмхэр къагъэлъэгъоштых	къ. Мыекъуапэ, культурэм и Унэу «Гигант»
чъэпыогъум и 4-м 16.00	Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэмрэ ихьакIэхэмрэ афызэхашэрэ экскурсиеу «Адыгэ джэныкъу» зыфиIорэр	къ. Мыекъуапэ, ЗыкIыныгъэмрэ ЗэгурыIоныгъэмрэ япчэгу
чъэпыогъум и 4-м 17.00	МэфэкI концертэу «Уапэ егъэхьу, хэхъоныгъэхэр шы, сиреспублик!» зыфиIорэр	къ. Мыекъуапэ, искусствэхэмкIэ кIэлэцIыкIу еджаплэу N 1-р
чъэпыогъум и 5-м 10.00 – 15.00	Интерактивнэ площадк: - Тхыль къэгъэлъэгъонхэу «Адыгеир – Урысыем иналмэс-налкъут» зыфиIохэрэр - КIэлэцIыкIухэм атегъэпсыхьэгъэ викторинэу «Си Адыгей – сихэку клас» зыфиIорэр - Мастер-классхэу «УимэфэкIыкIэ сыпфэгущIо, си Адыгей гупс» зыфиIорэр - Сурэткъэгъэлъэгъонэу «Прочтение. Майкоп» зыфиIорэр	къ. Мыекъуапэ, зыгъэпсэфыплэ къэлэ паркыр
чъэпыогъум и 5-м 10.00 – 18.00	Лъэпкъ Iэпэщысэхэм якъэгъэлъэгъонэу «Город мастеров» зыфиIорэр	къ. Мыекъуапэ, урамэу Краснооктябрьскэр (культурэм и Унэу «Гигантым» къыщэжьэу, къэлэ паркым нэсэу)
чъэпыогъум и 5-м 11.00 – 20.00	Пчъэ зэлухыгъэхэм ямаф (экспозициехэр, къэгъэлъэгъонхэр къаплъыхьаштых)	къ. Мыекъуапэ, Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей
чъэпыогъум и 5-м 12.00 – 15.00	Творческэ коллективхэм яконцертэу «Республикэм имэфэкI – къэлэ шъхьалэм имэфэкI» зыфиIорэр	къ. Мыекъуапэ, зыгъэпсэфыплэ къэлэ паркыр
чъэпыогъум и 5-м 12.00 – 16.00	Лъэпкъ IэшIагъэхэм яреспубликэ къэгъэлъэгъон- ермэлыкь	къ. Мыекъуапэ, В. И. Лениным ипчэгу
чъэпыогъум и 5-м 15.00	МэфэкI концертэу «Тебе – Адыгея моя!» зыфиIорэр	къ. Мыекъуапэ, зыгъэпсэфыплэ къэлэ паркыр, «Ракушкэм» дэжь
чъэпыогъум и 5-м 15.00	МэфэкI концертэу «Ты в сердце моем, Адыгея!» зыфиIорэр	къ. Мыекъуапэ, микрорайонэу «Черемушкэр», ТекIоныгъэм ибульвар
чъэпыогъум и 5-м 17.00 – 20.00	КъэшъонымкIэ пчыхъээзэхэхьэу «Музыка гор!» зыфилоу духовой оркестрэр зыхэлэжьэщтыр	къ. Мыекъуапэ, зыгъэпсэфыплэ къэлэ паркыр, «Ракушкэм» дэжь
чъэпыогъум и 5-м 11.30	Адыгэ Республикэм и Мафэ фэгъэхьыгъэ шыгъачь	къ. Мыекъуапэ, республикэ шыкъэгъэчъапл
чъэпыогъум и 5-м 17.00	Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет – Хасэм футболымкIэ и Кубок икъыдэхынкIэ финалэу футболыр зикласэхэр зыхэлэжьэщтхэр	къ. Мыекъуапэ, Адыгэ республикэ стадионэу «Зэкъошныгъ»
чъэпыогъум и 5-м 19.00 – 22.00	Адыгэ Республикэмрэ Урысыемрэ яартистхэм ямэфэкI концерт	къ. Мыекъуапэ, В. И. Лениным ипчэгу
чъэпыогъум и 5-м 22.00	МэфэкI мэшIоустхьу	къ. Мыекъуапэ, В. И. Лениным ипчэгу
чъэпыогъум и 6-м 9.00 – 12.40	Проектэу «В гостях у ученого» зыфиIорэр	къ. Мыекъуапэ, гъэсэныгъэ гупчэу «Кванториум»
чъэпыогъум и 7-м 10.00	ВолейболымкIэ зэнэкъокъу	къ. Мыекъуапэ, Адыгэ къэралыгъо университетым испортзал
чъэпыогъум и 7-м 10.00	Футбол цIыкIумкIэ зэнэкъокъоу Н. И. Остапенкэм ишIэжь фэгъэхьыгъэу футболыр зикласэхэр зыхэлэжьэщтхэр	къ. Мыекъуапэ, лицееу N 8-р
чъэпыогъум и 7 – 8-м 12.00	ХоккеимкIэ Адыгэ Республикэм и ЛIышъхьэ и Кубок икъыдэхынкIэ зэнэкъокъу	къ. Мыекъуапэ, мылылъэу «Ошъутен»
чъэпыогъум и 8-м 10.00	Спорт зеклонымкIэ къалэу Мыекъуапэ изэнэкъокъу шъхьэихыгъ	къ. Мыекъуапэ, «Мэздахэ» дэжь

Чъэпыогъум и 1-м зэхашцэшт

Урысые Иофтхьабзэу «Шылыныгъэм екӀурэ лъэбэкӀу минипшӀ» зыфилорэр чъэпыогъум и 1-м зэхашцэшт. Иофтхьабзэр гум ыкӀи лъэс зеклоным я Дунэе мафэхэм афэгъэхьыгъэшт, цӀэу фаусыгъэр «От сердца к сердцу».

Хабзэ зэрэхъугъэу, Урысыем ишӀолпырхэр, къэлэ зэфэшхьафхэр, муниципалитет ыкӀи нэбгырэ мин пчӀагъэ Иофтхьабзэм хэлэжъэштхь. Мыщ зыщызыушэтынэу фаехэр зэхэщакӀохэм рагъэблагъэх, ахэм сайтэу «www.ligazn.ru» зыфилорэм зыщатхын алъэ-кӀышт. ИлӀэс къэс рагъэкӀокӀырэ акцием нэбгырэ миллион фэдиз зэрешалэ.

Урысые Иофтхьабзэу «Шылыныгъэм екӀурэ лъэбэкӀу минипшӀ» зыфилорэм пшӀэрылӀ шхьалэу илӀэр лъэс зеклоным пыщагъэхэм, зипсауныгъэ зыгъэпытэн гухэлъ зилӀэхэм япчӀагъэ хэгъэхьогъэныр, ащ дакӀоу гу-лӀынтфэ узхэм пӀшорыгъэшӀэу ащыуэхумэгъэнхэр ары. ЗэхэщакӀохэм зэралыгъэрэм-кӀэ, ар гъэцӀэкӀэгъэнымкӀэ нэбгырэ пӀпчӀ амалышӀухэр илӀэх, пшӀэн фӀэе закӀор укӀэтэджынышӀ, лъэсэу узеклоныр ары.

— *Мы ИофхьабзэмкӀэ джыри зэ къэдгъэлъэгъонэу тыфай медицинэм имызакъоу, псауныгъэр зыгъэпытэшт амал нстэури нэбгырэ пӀпчӀыгъэфедэн зэрилгъэкӀы-щтыр. Мыщ дэжыым*

къэралыгъом ипшӀэрылӀыр обществэм ишӀуа-гъэ ригъэкӀыныр ары. Цыфым ипшӀэрылӀ шхьалэр ипсауныгъэ зэ-ригъэпытэщтым пылгъын зэрэфаер къыгурылӀозэ, ащ

къекӀолӀэныр ары, — къылуагъ РАН-м иакаде-микэу, зӀлашӀэрэ врачэу Лео Бокерия. Иофтхьабзэм Адыгэ Республикэ-ри хэлэжъэшт. Лъэс клоныр зыгу-рихьыхэрэр чъэпыогъум и 1-м мафэм сыхьатыр 4-м Мыекъуапэ

игупчэу «Зэкъошныгъэм» щызэ-рӀэугъоштытх. Ащ хэлэжъэштхэм ятхын сыхьатыр 3-м рагъэжъэшт. КӀэухым нэсыгъэхэм зӀкӀэми сертификатхэр ыкӀи Мыекъуапэ физическэ культурэмкӀэ ыкӀи спортымкӀэ и Комитет къыгъэхьа-зырыгъэ дипломхэр афагъэшъ-шэщтытх.

Зэхэщыгъэр ыкӀи къыдззы-гъэкӀырэр:
АР-м лъэпкӀ Иофхэм-кӀэ, ИӀкӀыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкӀэ-гъухэм адырӀэ зӀпхы-ныгъэхэмкӀэ ыкӀи къэбар жугъэм иамалхэмкӀэ и Комитет
Адресыр:
385000
къ. Мыекъуапэ,
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зылӀыгъэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79

Редакцием авторхэм къаӀихьэрэ А4-кӀэ заджэхэрэ тхьапэхэу зилчӀагъэкӀэ 5-м емыхъухэрэр ары. Са-тырхэм азыфагу 1,5-рэ дӀлгъэу, шрифтыр 12-м нахъ цӀыкӀунэу щытӀ. Мы шапхэ-хэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зӀкӀэгъэкӀожьых.
E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
УФ-м хэутын ИофхэмкӀэ, телерадиокъэтын-хэмкӀэ ыкӀи зӀлгы-ИӀсыкӀэ амалхэмкӀэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыпӀэ гъӀоры-шӀанӀ, зӀраушыхьатыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр
АО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗӀкӀэмкӀи пчӀагъэр
4155
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 1656

Хэутыным узчыкӀэтхэнэу щыт уахьтэр
Сыхьатыр
18.00
ЗыщыкӀэтхэгъэхэ уахьтэр
Сыхьатыр 18.00

Редактор шхьалэр
МӀшлӀэкӀо С. А.

Редактор шхьалэм игуадзэр
Тэу З. Дз.

ПшӀэдӀкӀыжъ зыхьырэ секретарыр
ЖакӀэмыкӀо А. З.